

مطالب المجتمع
العربي من ميزانية
الدولة لسنوات
٢٠٢٢-٢٠٢١

הצרכים של
האזרחים הערבים
מתקציב המדינה
לשנים 2021-2022

والخطة لإغلاق
الفجوات والتطوير
الإقتصادي
٢٠٢٢-٢٠٢٦

והתכנית הרב
שנתית לסגירת
פערים ופיתוח כלכלי
2022-2026

הצרכים של האזרחים הערבים
מתקציב המדינה לשנים 2021-2022

והתכנית הרב שנתית
לסגירת פערים ופיתוח כלכלי
2022-2026

مطالب المجتمع العربي من
ميزانية الدولة لسنوات 2021-2022

والخطة لإغلاق الفجوات
والتطوير الإقتصادي 2022-2026

ג'עפר פרך
רביע שקור

נובמבר 2021

פרסום זה נעשה בשיתוף פעולה בין:

הדעות המובעות בפרסום זה אינן משקפות בהכרח את דעותיה של קרן פרידריך אברט.
שימוש מסחרי בפרסומים של מרכז מוסאוא וקרן פרידריך אברט ללא אישור בכתב של מרכז מוסאוא
והקרן אסור בהחלט.

תוכן עניינים

4.	עמדת מרכז מוסאוא בנוגע לתקציב המדינה ותוכנית הפיתוח 550
9.	משרד החינוך
11.	המועצה להשכלה גבוהה
12.	משרד הבריאות
13.	משרד התרבות והספורט
17.	משרד החקלאות
18.	משרד השיכון
24.	משרד התחבורה
27.	משרד הרווחה והשירותים החברתיים
29.	משרד הכלכלה והתעשייה / שרות התעסוקה
33.	משרד העבודה והתעסוקה
35.	המשרד לשיוויון חברתי
36.	משרד הפריפריה, הנגב והגליל
37.	משרד התיירות
38.	הרשות למים וביוב ומפעלי מים
39.	משרד התקשורת
40.	דיגיטל והנגשת השירותים הממשלתיים
41.	משרד האנרגיה
42.	המשרד להגנת הסביבה
43.	משרד הפנים והשלטון המקומי
45.	משרד האוצר, בנק ישראל – הנגשת אשראי לחברה הערבית
46.	משרד המשפטים
47.	ערים מעורבות
48.	פיתוח הישובים הערבים בנגב
51.	נציבות שירות המדינה - גיוון תעסוקתי ברשויות המדינה
52.	סיכום
53.	מקורות

עמדת מרכז מוסאוא בנוגע לתקציב המדינה ותוכנית הפיתוח 550

תקציב המדינה נטו לשנת הכספים 2021, כולל תשלום החזר חובות ולרבות תקציב התכנית הכלכלית להתמודדות עם משבר הקורונה בסך של כ- 68 מיליארד שקלים, עומד על סך של 609.1 מיליארד שקלים. בשנת 2022, כולל הוצאות הקורונה ותשלום חובות, התקציב יעמוד על כ-572.9 מיליארד שקלים. בתוך מסגרות התקציב, אושרו תוספות לכספים הקואליציוניים: לשנת 2021 תוספות בסך כ-326 מיליון שקלים, ולשנת 2022 תוספות בסך כ-400 מיליון שקלים.

בשנים 2021 ו-2022 יעמוד הגירעון בתקציב על 6.8% ועל 3.9% בהתאמה. הורדת הגירעון תחייב קיצוץ בהוצאות הממשלה והגברת גביית מסים.

בין הרפורמות הנכללות במסגרת הצעת התקציב: "פיתוח תשתיות בעולמות התחבורה, הדיור, האנרגיה והטכנולוגיה ויצירת תנאים תומכי צמיחה במגזר הפרטי והממשלתי, דוגמת טיפול ברגולציה, תחרותיות, שדרוג שירותים ציבוריים ויעול המגזר הציבורי".

משרד הביטחון ממשיך להגדיל את תקציבו השנתי לבקשת הצבא ובאישור הממשלה, התקציב שאושר כולל גם הגדלה של תקציב הבריאות, בעקבות משבר הקורונה.

בעקבות בדיקת מסגרת תקציב המדינה לשנים 2021-2022 שאושרה בממשלה בתאריך 2.8.2021 ובמליאת הכנסת בקריאה ראשונה מרכז מוסאוא דורש כי התקציבים התוספתיים שאמורים לסגור פערים שאושרו בהחלטת הממשלה ביום 24.10.2021 יסומנו בתקנות ברורות.

להלן עמדת המחלקה הכלכלית חברתית של מרכז מוסאוא:

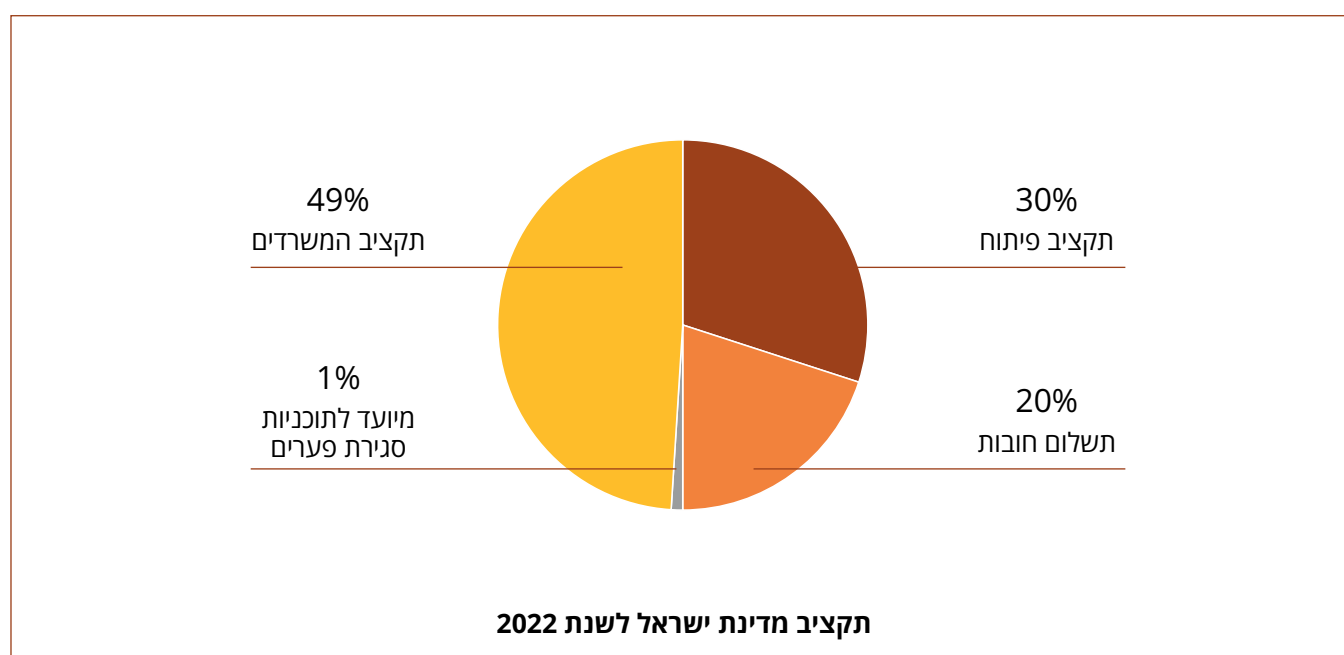
1. תקציב 2021:

הדרישה: סימון 3.8 מיליארד שקלים בתקציב 2021 כתקציב ייעודי לחברה הערבית

תקציב 2021 היה אמור לכלול מימוש מלא של החלטות ממשלה שהתקבלו בשנים 2016-2015. החלטה 922 אמורה הייתה להקצות כ- 15 מיליארד שקלים לתקופה של חמש שנים (2020-2016) לטובת החברה הערבית. בסוף שנת 2020 התברר כי רק כ- 6 מיליארד שקלים הוקצו בפועל. הממשלה האריכה בשנה נוספת את יישום החלטה 922 עד סוף 2021. בתקציב לשנת 2021 אין התייחסות לייתרות שנתו מתוכנית 922 בסכום כולל של כ- 9 מיליארד שקלים. למרות שהממשלה הודיעה ב- 30.12.2015 כי הסכום המיועד ליישום החלטה 922 הוא 15 מיליארד שקלים, שרים ובכירים במשרד האוצר חזרו בהם מסכום זה בשנת 2020 והתייחסו אך ורק ל- 9.8 מיליארד שקלים, כאשר התוכניות לסגירת פערים בחינוך הוצאו לחלוטין מהתקציב. אי לכך, תקציב 2021 היה לכל הפחות אמור להכיל את הפרש שבין 6 מיליארד השקלים שהוקצו בפועל ל- 9.8 מיליארד השקלים שהיו אמורים להיות מוקצים, קרי 3.8 מיליארד שקלים. אך גם סכום זה לא סומן בתקציב 2021.

2. תקציב 2022:

הדרישה: הקצאה של 12.2 מיליארד שקלים כתקציב ייעודי לחברה הערבית

ע"פ הסיכום הקואליציוני עם סיעת רע"מ הממשלה אמורה להקצות בשנת 2022 סכום של בין שישה לשבעה מיליארד שקלים לחברה הערבית על כל חלקיה. תקציב המדינה שאושר בממשלה לא כולל סימון ברור של התקציבים התוספתיים (אוצריים) לשנת 2022 לעומת התקציבים הרגילים שהמשרדים אמורים להשקיע. במהלך הכנת התקציב נוצר ויכוח קשה בין משרדי הממשלה לבין משרד האוצר על המקורות התקציביים של הסכומים שעתידים להיות מושקעים בחברה הערבית. האוצר דרש שכל משרד ממשלתי יקצה שקל מול שקל תוספתי שיינתן. בפועל מדובר בסכום של בין שלושה לשלושה וחצי מיליארד שקלים תוספתיים לכל משרד שאמורים להיות מושקעים בסעיפי תקציב ברורים. מאחר שלא נעשה סיכום תקציבי לפני אישור הממשלה, הנושא יעבור לשולחן וועדת הכספים בכנסת, שם יימשך המשא ומתן, ויהפוך לסלע מחלוקת בין הקואליציה לאופוזיציה.

מרכז מוסאוא דורש להקצות בשנת 2022 סכום של 12.2 מיליארד שקלים ע"פ חלוקה לפי הטבלה שלהלן.

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים	משרד ממשלתי
12,500	69,717.416	2,500	70,013.201	100	<ul style="list-style-type: none"> סגירת פערי תקציב דיפרנציאלי בתיכונים בינוי כיתות לימוד שיפור הישגים לימודיים חינוך לא פורמאלי 	 משרד החינוך
500	12,504.239	100	12,366.343	50	<ul style="list-style-type: none"> הנגשת השכלה גבוהה 	 המועצה להשכלה גבוהה
1,000	45,092.668	200	55,421.347	40	<ul style="list-style-type: none"> מימוש תוכנית סגירת הפערים בבריאות 	 משרד הבריאות
1,250	2,592.338	120 לתרבות 130 לספורט	2,695.438	50 לספורט 48 לתרבות	<ul style="list-style-type: none"> הרחבת פעילות ספורט הפעלת עוגני תרבות התאמת מבנים 	 משרד התרבות והספורט
185	1,949.827	37	1,652.288	20	<ul style="list-style-type: none"> ניקוז מי גשמים תמיכה בחקלאים גידול בעלי חיים 	 משרד החקלאות
8,000	5,553.349	1,600	5,515.967	185.5	<ul style="list-style-type: none"> קידום תוכניות מתאר ומפורטות בינוי שכונות חדשות התחדשות עירונית בינוי מוסדות ציבור 	 משרד השיכון
12,500	36,600	2,000	36,438.106	500	<ul style="list-style-type: none"> תשתיות כבישים פנימיים ובינעירוניים תחבורה ציבורית כולל רכבות לטייבה, טירה, סכנין ואום אלפחם 	 משרד התחבורה

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים	משרד ממשלתי
2,500	9,712.856	500	9,708.302	50	<ul style="list-style-type: none"> הורדת שיעורי העוני בניית לשכות רווחה ביטחון תזונתי מאצ'ינג דיפירנציאלי 	 <p>משרד הרווחה והשירותים החברתיים</p>
2,500	6,419.453	500	7,474.354	50	<ul style="list-style-type: none"> הקמת אזורי תעסוקה ותעשייה שילוב במחקר ופיתוח עידוד המגזר העסקי 	 <p>משרד הכלכלה והתעשייה/ שירות התעסוקה</p>
2,500	3,395.011	500	4,205.208	50	<ul style="list-style-type: none"> עידוד תעסוקה לצעירים ונשים תעסוקת הורים ומעונות יום הכשרות מקצועיות 	 <p>משרד העבודה והתעסוקה</p>
500	181	100 מתוך סכום זה מיועד לרשות לפיתוח: 35.675	197	19.029	<ul style="list-style-type: none"> מענה לקשישים תוכניות לצעירים תוכניות לנשים הפעלת הרשות לפיתוח כלכלי 	 <p>המשרד לשוויון חברתי</p>
750	341	150	366	40	<ul style="list-style-type: none"> מרכזי צעירים מיתוג וחדשנות 	 <p>משרד הפריפריה, הנגב והגליל</p>
1,500	487.740	300	1,589.034	50	<ul style="list-style-type: none"> עידוד תיירות מיתוג ושיווק: נגב, נצרת וג'יסר אלזרקא 	 <p>משרד התיירות</p>
1,000	882.654	200	807.536	100	<ul style="list-style-type: none"> שדרוג מערכות מים וחיבור לפתרונות קצה 	 <p>הרשות למים וביוב</p>
600	227.986	120	64.697	10	<ul style="list-style-type: none"> פרישת סיבים אופטיים השקעה בהפקות סלזוויזה בערבית 	 <p>משרד התקשורת</p>

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים	משרד ממשלתי
100	363	20			• סגירת הפער הדיגיטלי	 דיגיטל והנגשת השירותים הממשלתיים
500	582.441	100	508.414	50	• חיבור בתים ושכונות לרשת החשמל	 משרד האנרגיה
600	375.859	120	368.354	50	• שדרוג הטיפול בפסולת • כפר הדייגים ג'סר אלזרקא ושמורות הטבע	 המשרד להגנת הסביבה
3,250	6,387.635	650	7,520.470 כולל תקציב המאבק בקורונה	500	• תקציב פיתוח • השוואת הקצאת מענקי איזון • מינהל התכנון	 משרד הפנים
5,000 ערבות מדינה לאשראי	3,209.990	1,000 לערבויות בנקאיות	3,953.582	200	• הנגשת אשראי לחברה הערבית (ערבויות לבנקים למגזר הפרטי והעסקי על מנת להגביר את פעילותם ביישובים הערבים)	 משרד האוצר
100	4,230	20	4,000		• מאבק בגזענות • עתודה משפטית	 משרד המשפטים
105	1,430	21	1,360		• הקמת תחנות כיבוי אש	 כיבוי והצלה
1,000		200			• לוד, רמלה, עכו, יפו, חיפה, מעלות תרשיחא, נוף הגליל	 ערים מעורבות
5,000		1,000			• שדרוג תשתיות דיור, חינוך ותעסוקה • הכרה בכפרים	 פיתוח היישובים הערבים בנגב
63.4 מיליארד*	212.2 מיליארד	12.2 מיליארד	226.2 מיליארד	2.2 מיליארד		סה"כ

3. החלטת ממשלה חדשה לסגירת פערים:

לאחר ניסיון כושל לפרק את הרשות לפיתוח כלכלי בחברה ערבית, עתר מרכז מוסאוא לבג"צ נגד השרה לשוויון חברתי בשנת 2020 כדי למנות מנהל מקצועי לרשות. מנהל הרשות, מר חסאן טואפרה, שמונה לפני כשנה, החל לבנות מחדש את הרשות ובמקביל פעל לנבש הצעת מחליטים חדשה לסגירת פערים ביישובים הערבים. הצעת המחליטים הוכנה ברשות לפיתוח כלכלי במשרד לשוויון חברתי ואושרה בממשלה ביום 24.10.2021.

מרכז מוסאוא וארגונים חברתיים, כולל וועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות, העמידו לרשות הצוות הממשלתי אנשי צוות מקצועיים ונתונים על הפערים והצרכים של החברה הערבית. משרד האוצר דרש מהרשות לצמצם את הצעת המחליטים, כך שהנוסח שאושר אינו נותן מענה לכלל הצרכים של החברה הערבית.

להלן התקציבים שנכללו בהחלטות הממשלה המגזריות מאז 2015 ועד היום בהשוואה להחלטת ממשלה 550:

החלטת ממשלה	תאריך	תקציבים שהיו אמורים להיות מושקעים לפי החלטות ממשלה בין השנים 2015-2020	התכנית הכלכלית לסגירת פערים בחברה הערבית בין השנים 2022-2026 מיום החלטת 24.10.2021 - החלטת ממשלה 550
פיתוח כלכלי באוכלוסיית המיעוטים" בשנים 2016-2020: החלטת הממשלה מס' 922 החלטת ממשלה מס' 468	30.12.2015	15 מיליארד שקלים	21.84 מיליארד שקלים (מתוכם 1.4 מיליארד לערבים בדואים בצפון ו- 350 מיליון לערים מעורבות)
	25.10.2020	900 מיליון שקלים	
תכנית ממשלתית להעצמה ולחיזוק כלכלי-חברתי של היישובים הבדואים בצפון לשנים 2020-2016: החלטת ממשלה מס' 1480	2.6.2016	3 מיליארד שקלים	5.16 מיליארד שקלים
פיתוח כלכלי חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב 2021-2017: החלטת ממשלה 2397	12.02.2017	3 מיליארד שקלים	3 מיליארד שקלים
פיתוח ביישובים הערבים הדרוזים: החלטת ממשלה מס' 959 החלטת ממשלה 4798	10.1.2016 29.12.2019	1.96 מיליארד שקלים	2.5 מיליארד שקלים
הטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית: החלטת ממשלה 1402 החלטת ממשלה מס' 4439 החלטות ממשלה מס' 468 ו-469 החלטת ממשלה מס' 513 החלטת ממשלה מס' 852	10.4.2016	2 מיליארד שקלים	32.5 מיליארד שקלים
	6.1.2019	22.86 מיליארד שקלים	
	25.10.2020		
	8.11.2020		
	1.3.2021		
סה"כ			

4. הגדלת מסגרת התקציב לסגירת פערים:

הדרישה: לאור איחוד כל החלטות הממשלה המגזריות תחת מסגרת תקציבית אחת לשנים 2022-2026 ובהתחשב בת-הביצוע של החלטות ממשלה קודמות, יש לוודא כי הסכום שיוקצה לחברה הערבית בחמש השנים הבאות יוגדל ויותאם לצרכים בשטח

ממשלת נתניהו קיבלה בין השנים 2015-2020 החלטות ממשלה לסגירת פערים ביישובים הערבים ולטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית. התקציבים שהיו אמורים להיות מוקצים לחברה הערבית במסגרת החלטות הללו הוקצו באופן חלקי בלבד, זאת בדומה לתת-הביצוע בכל החלטות הממשלה המגזריות בשני העשורים האחרונים. הסיכום הקואליציוני שנעשה בממשלה הנוכחית בין משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר איחד את כל החלטות הממשלה תחת מסגרת אחת. ההחלטה כוללת תחומים נוספים שלא נכללו בהחלטות חומש קודמות, והסכום שסוכם עתה גבוה מהסכומים שנכללו בהחלטות ממשלה קודמות, אך עדיין נמוך משמעותית מהצרכים בשטח. אי לכך מוסאוא דורש את הגדלת התקציב לסגירת פערים בחמש השנים הבאות בהתאם לצרכים בשטח. **בפרקים הבאים תפורט הצעת מרכז מוסאוא וארגוני חברה אזרחית לצרכי החברה הערבית לפי משרדי הממשלה השונים.**

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
<ul style="list-style-type: none">סגירת פערי תקציב דיפרנציאלי בתיכוניםבינוי כיתות לימודשיפור הישגים לימודייםחינוך לא פורמאלי	100	70,013.201	2,500	69,717.416	12,500

הממשלה קיבלה החלטה מספר 468 מיום 25 באוקטובר 2020, להקים צוות בין משרדי, לאחר שכבר הקימה צוות כזה בהחלטה 922 שהתקבלה ביום 30.12.2015. המשרד חייב להבין את האחריות והחשיבות לשילובם המיטבי של בוגרי מערכת החינוך הערבית באקדמיה ובמשק.

תכנית העבודה של המשרד חייבת להשיג את היעדים הבאים בתחום החינוך הערבי:

- סגירת הפער בשיעור הזכאים לתעודת בגרות מכלל בני 18 בין החינוך הערבי לבין החינוך הממלכתי יהודי.
- סגירת הפער בשיעור הזכאים לתעודת בגרות איכותית העומדת בתנאי הסף ללימודים אקדמיים מכלל בני 18 בין החינוך הערבי לבין החינוך הממלכתי יהודי.
- עלייה משמעותית בהישגים הלימודיים של התלמידים הערבים במבחני המיצ"ב בחינוך היסודי ובחטיבות הביניים במקצועות שפת אם, מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה, שתביא לצמצום הפער בין דוברי העברית ודוברי הערבית במקצועות הללו בלפחות מחצית משיעור הנוכחי.
- עלייה משמעותית בציוני התלמידים דוברי הערבית במבחני הפיז"ה שתביא לסגירת הפער בין דוברי העברית ודוברי הערבית.
- טיפול יסודי בבעיית הנשירה הגלויה והסמויה בחינוך הערבי, כך שהנשירה הגלויה לא תעלה על 1% מכלל הלומדים. לצורך מדידת הנשירה הסמויה, ייקבע על ידי משרד החינוך בהסכמת וועדת המעקב ומשרד האוצר מזד לנשירה סמויה, שיביא לידי ביטוי את שיעור התלמידים הרשומים במערכת החינוך אך אינם פעילים בהתאם להגדרות שייקבעו.

משרד החינוך חייב לאמץ תכנית עבודה בחמש שנים הקרובות שתתמקד בתחומים הבאים לאורך כל הרצף החינוכי, ותוך קביעת יעדים ומדדים לצמצום הפערים של החינוך הערבי אל מול יתר המערכת תוך התייחסות לפערים בין בנים לבנות:

- טיפול ממוקד בנשירה:** שיפור הישגי תלמידי מערכת החינוך הערבית בכלל שכבות הגיל והרצף החינוכי, צמצום פערי הישגים והמיומנויות ביחס לתלמידי המערכת הכללית, וזאת בדגש על צמצום משמעותי של תופעת הנשירה הגלויה והסמויה.
- טיפול מצוינות ושיפור החינוך המדעי-טכנולוגי:** הטמעה וקידום של ידע ומיומנויות הנדרשים לבוגר במאה ה-21, לרבות התאמת שיטות הערכה ומדידה לידע ולמיומנויות הנדרשות.
- שיפור השליטה בשפות ערבית, עברית ואנגלית:** שיפור האוריינות השפתית בשפה הערבית כשפת אם, ושיפור השליטה בשפה הערבית בדגש על השפה העברית הדבורה ברמה המאפשרת השתלבות מיטבית בתעסוקה ובאקדמיה, זאת לרבות בניית מבחני רמה לבחינת שליטה בשפה העברית המדוברת לאורך הרצף החינוכי; ושיפור השליטה באנגלית.
- שיפור איכות ההון האנושי הקיים והעתידי בקרב מנהלים, מורים ושאר בעלי המקצוע** בבתי הספר הערביים, לרבות טיפוח מנהיגות הביניים בבתי הספר הערביים. לצורך כך, להנחות את משרד החינוך, משרד האוצר והמשרד לשוויון חברתי לפעול להעלאת איכות המתקבלים והלומדים הוראה, תוך צמצום עודף הממתינים להתקבל לעבודה בהוראה בחברה הערבית. כמוכן יש לפעול להעלאת איכות הלימודים במכללות להוראה, להעלאת איכות המתקבלים לעבודה בהוראה במערכת החינוך הערבית – בין השאר ע"י שינוי מנגנון השיבוץ למקצועות ההוראה בחינוך הערבי ומערך ההתמחות בצורה שמבטיחה את קדימות עקרון האיכות – וכל פעולה נוספת שנדרשת בנושא.
- הרחבה ושיפור איכות ומגוון המענים בחינוך הבלתי פורמאלי** כך שיופנו לכלל הילדים במערכת החינוך בדגש על התלמידים מרקע חלש ויגובו ביעדי תפוקה ותוצאות רצויות, זאת לרבות מענים לטיפול ערכים וזהות, קידום הכוון תעסוקתי ואקדמי, צמצום נשירה ואלימות, טיפוח מנהיגות צעירה, פעילות תנועות נוער וארגוני נוער והצמחת תנועות נוער וארגוני נוער מקרב החברה הערבית, מכוני

מנהיגות ו"שנת מעבר", זאת תוך העדפת גופים מפעילים איכותיים להם הכרות מעמיקה וניסיון בעבודה מול החברה הערבית.

6. העצמת ההון האנושי במחלקות חינוך ברשויות המקומיות: שיפור הידע והיכולות המקצועיות של עובדי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות הערביות, זאת לרבות תכניות לליווי מקצועי ואסטרטגי ופיתוח תכניות להצמחת עתודה מקצועית במחלקות החינוך.

7. הקמת בתי ספר ופיתוח תשתיות: ליישם תוכנית מיידית להקמת בתי ספר במבנים קבועים ומוזרניים לכל התלמידות והתלמידים הערבים הבדואים בנגב סמוך למקום מגוריהם. לקבוע כי לצורך צמצום הפערים בתחום התשתיות הפיזיות ביישובים הערביים, ולשם השוואת תנאי הלימוד הפיסיים והנגישות למוסדות החינוך, על משרד החינוך להקצות הרשאות להתחייב לבינוי כיתות לימוד בשנים 2022-2026, ובהתאם לכך משרד האוצר יקצה תקציב תוספתי עבור בניית סך של 4,000 כיתות לימוד חדשות במשך תכנית החומש. בנוסף, להקים צוות בראשות משרד החינוך ובשיתוף משרד האוצר, המשרד לשוויון חברתי, רשות מקרקעי ישראל, מינהל התכנון ונציג וועדת המעקב לחינוך ערבי להסרת חסמים לבניית כיתות לימוד ביישובים.

8. השוואת התקציב הדיפרנציאלי בחטיבות העליונות: ליישם את התקצוב הדיפרנציאלי בכל החטיבות העליונות הערביות.

9. פיתוח תכניות חינוך בלתי פורמלי: יש צורך לפתח תכניות חינוך בלתי פורמלי, להעמיק את פעילות תנועות הנוער הערביות ולספק תכנים הנותנים מענה לצרכי התלמידים בחטיבות הביניים ובתיכונים.

המועצה להשכלה גבוהה

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
500	12,504.239	100	12,366.343	50	הנגשת השכלה גבוהה

המועצה להשכלה גבוהה והוועדה לתכנון ותקצוב קבעו ביום 16.12.2015 יעדים באשר לשיעורי הסטודנטים מקרב החברה הערבית בתואר הראשון, בתואר השני ובתואר השלישי. המל"ג הות"ג דיווחו כי עמדו ביעדים והחלו לקצץ בתקציבים המיועדים לשיפור ההנגשה להשכלה גבוהה בקרב צעירים ערבים.

להבנתנו, יש לקבוע יעדים חדשים. שיעור הצעירים הערבים בגילאי 18-25 מכלל הצעירותים בגילאים הללו מגיע לכ- 28%, בעוד שהיעד שנקבע על-ידי המל"ג היה 17% מכלל הסטודנטיות. ים בלבד. יש לציין שמספר הסטודנטים הערבים הלומדים בחו"ל הגיע בשנת 2020 לכ- 20 אלף סטודנטים, כולל בשטחי הרשות הפלסטינית, ירדן ומדינות אירופה השונות. בשנת 2020 למדו כ- 64% מהסטודנטים הערבים לרפואה בחו"ל. החל בשנת 2019 ליישם רפורמה שתמנע מאלפי סטודנטים שלומדים במולדובה, אוקראינה, רומניה וארמניה לגשת למבחני הרפואה. למרות המחסור ברופאים, הממשלה עדיין לא גיבשה תוכנית להגדלת מספר הסטודנטיות. ים לרפואה, ובכללם הסטודנטיות. ים הלומדים בארץ.

א. הות"ג/מל"ג נדרשים:

1. לקבוע יעדים מעודכנים להמשך שילובם של בני החברה הערבית במערכת ההשכלה הגבוהה.
2. המשך שילוב איכותי של החברה הערבית בהשכלה הגבוהה ושיפור המצוינות, בשים לב לחסמים המשפיעים על השתלבות החברה הערבית באקדמיה.
3. שילוב סטודנטיות. ים מהחברה הערבית בלימודים אקדמיים בתחומי ההייטק.
4. חיבור בין האקדמיה לתעסוקה לטובת שילוב איכותי של בוגרי האקדמיה מהחברה הערבית בשוק התעסוקה.
5. לתקצב בסכום של 100 מיליון שקלים לפחות שלוש מכללות שיפעלו ביישובים הערבים: נצרת, סכנין, אום אלפחם, טייבה, רהט.

ב. לאור העלייה במספר הסטודנטים הערבים בשנים האחרונות והצורך בסיוע כלכלי לסטודנטים במהלך הלימודים האקדמיים, משרד האוצר יקצה לרשות לפיתוח כלכלי חמישה מיליון שקלים בשנה, אשר יופנו להרחבת תכנית מלגות סטודנטים מהחברה הערבית במקצועות הנדרשים.

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
1,000	45,092.668	200	55,421.347 כולל תקציב המאבק בקורונה	40	מימוש תוכנית סגירת הפערים בבריאות

הממשלה חייבת לאמץ את המלצות "התכנית המערכתית לשיפור במצב הבריאות בחברה הערבית ולצמצום אי שוויון בבריאות ובשירותי בריאות" שגובשה בשיתוף משרד הבריאות, הרשות לפיתוח כלכלי במשרד לשוויון חברתי, ועד ראשי הרשויות, ארגוני חברה אזרחית, מומחים ואקדמיה. בין מרכיבי התכנית מנופי שינוי אסטרטגיים-מבניים (תשתיות, תקציבים, כוח-אדם, תנאי החיים ביישובים, רגולציה ומחקר) וכן מענים וכיווני פעולה בתחומים הבאים: סוכרת והשמנה, אורח חיים בריא ופעיל, עישון ומחלות ריאה, מניעת תחלואה ואיתור מוקדם, שנות החיים הראשונות, בריאות האישה ובריאות הנפש.

משרד הבריאות חייב לשנות את אופן אספקת וצריכת שירותי הבריאות בחברה הערבית ולפעול לצמצום הפערים הקיימים בתחומים אלו על ידי הנגשה של השירותים, הסברה והעלאת המודעות. מטרת התכנית היא צמצום הפערים במדדי הבריאות בין החברה הערבית לחברה היהודית והשגת היעדים הבאים עד לסיום שנת 2026:

- א. הקטנת הפער בין החברה הערבית לחברה היהודית בשיעור בעלי הסוכרת הלא מאוזנת ב-30% ביחס לפער הקיים בשנת 2021
 - ב. הקטנת הפער בין החברה הערבית לחברה היהודית בשיעור הילדים בעלי עודף משקל ב-30% ביחס לפער הקיים בשנת 2021
 - ג. הקטנת הפער בין החברה הערבית לחברה היהודית בשיעור הנשים העושות בדיקות סקר ב-30% ביחס לפער הקיים בשנת 2021
 - ד. הפחתת כמות המעשנים, בדגש על גברים (המשך מגמת הירידה עד ל-30% מעשנים)
 - ה. העלאת כמות המגעים במערך בריאות הנפש בחברה הערבית ב-40% ביחס לכמות המגעים בשנת 2021
- סך תקציב התכנית לשנים 2022-2026 יעמוד על מיליארד שקלים, מקורותיו לפי החלוקה הבאה:

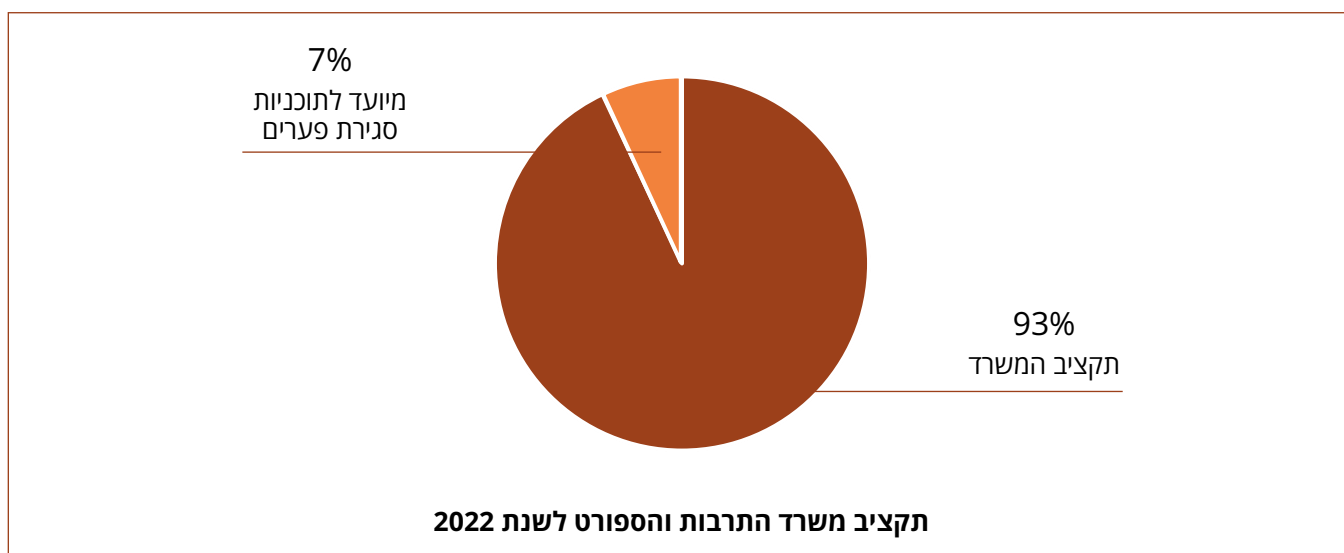
תקציב תוספתי שניתן על ידי משרד האוצר (מיליון שקלים)	
200	2022
200	2023
200	2024
200	2025
200	2026

- המשרד יפעל לשילוב 20% מבני החברה הערבית בדרג הבכיר ובעמדות מקבלי החלטות במטה משרד הבריאות, קופות החולים ומד"א.
- במידה ויוחלט על תיקצוב הקמת בתי חולים חדשים בגליל ובנגב, יש להקים אותם באחד מריכוזי האוכלוסיה הערבית באזורים אלה: סכנין-עראבה-דיר חנא בצפון או רהט בנגב.

משרד התרבות והספורט

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
1,250	2,592.338	120 לתרבות 130 לספורט	2,695.438	50 לספורט 48 לתרבות	<ul style="list-style-type: none"> • הרחבת פעילות ספורט • הפעלת עוגני תרבות • התאמת מבנים

ספורט:

א. משרד התרבות והספורט נדרש לגבש תכנית לשנים 2022-2026 לקידום הספורט ההישגי והספורט העממי בקרב האוכלוסייה הערבית, ולהקמה ושיפוץ מתקני ספורט (מגרשי כדורגל, אולמות ספורט, מגרש סינטטי סחבק, בריכות שחייה, מגרשי אתלטיקה) ביישובים הערבים.

ב. עקרונות התוכנית יכללו: פריסה של המתקנים בין היישובים בהתאם לצורך היישובי, הבטחת שימוש יעיל ואפקטיבי במתקנים החדשים והקיימים, הבטחת המשכיות של השתתפות הצעירים בפעילות הספורט היישובי, הכשרת מאמנים וכוח אדם מקצועי, החדרת ענפי ספורט חדשניים ליישובים ודרכים להגדלת הייצוג של הספורטאים הערבים בתחרויות הבינלאומיות ובמשלחות האולימפיות.

ג. תקציב התמיכה של מינהל הספורט במשרד התרבות והספורט לבניית מתקני ספורט חדשים ביישובים הערבים לא יפחת מ-25% מסך תקציב התמיכה לבניית מתקני ספורט חדשים ושיפוץ מתקני ספורט קיימים.

ד. תקציב התמיכה של מינהל הספורט במשרד התרבות והספורט ב'סל הספורט' (ספורט עממי) באוכלוסיית המיעוטים לא יפחת מ-25% מסך תקציב התמיכה בסל הספורט.

ה. יש להקים מנגנון לפיתוח ועידוד הספורט ההישגי בקרב אוכלוסיית המיעוטים ולקידום ספורטאים ערבים בתחרויות בינלאומיות ואולימפיות. משרד האוצר ומשרד התרבות והספורט יקצו יחדיו סכום של 377 מיליון שקלים בשנה לטובת השגת המטרות בחברה הערבית ובמיוחד לצורך מיגור תופעת האלימות בעזרת קידום תרבות הספורט.

ו. יש לגבש תוכנית במינהל הספורט במשרד התרבות והספורט יחד עם הרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים במשרד לשוויון חברתי, נציג אגף תקציבים במשרד האוצר ונציגי ארגוני הספורט הערבים בתוך 90 יום מיום אישור החלטת הממשלה מיום 24.10.2021. לתוכנית ייקבעו יעדים ומדדי תוצאה ברורים ויקבע מנגנון יישום שמבטיח ניצול מיטבי של התקציבים.

מינהל תרבות:

הפעילות התרבותית בחברה הערבית מתפתחת בצורה יפה אך לא מספקת. בעקבות עתירת מרכז מוסאוא בשנת 2012 ופעילות פורום ארגוני תרבות ערבים, חל שיפור בהשקעת משרד התרבות במשאבים ותכניות מיוחדות בחברה הערבית בשלל תחומי התרבות המוכרים, קרי אומנויות הבמה, האמנות הפלסטית והספרות – בתחומי היצירה, המחקר, החינוך לתרבות והפסטיבלים. עם זאת, קיימים עדין פערים גדולים בין ההשקעה בתרבות הערבית לתרבות העברית, בין היתר בהתייחס להיקף הפעילות, סוגי הפעילות, המשאב האנושי והתשתיות.

במנהל התרבות קיימת מחלקה ייעודית המטפלת בכל הקשור לעשייה התרבותית בחברה הערבית, ודרכה נתמכים כ-100 גופים בכל שנה, בכלל זה עמותות ורשויות מקומיות, עבור פעילויות מגוונות באזורים שונים בארץ. נוסף על כך, המחלקה ועוד מחלקות מקצועיות במנהל התרבות מקדמות פרויקטים ומייעדות תמיכות שונות לחברה הערבית, כגון תקנת הספרות, מערך הרכש, התקנה לשימור אתרי התיישבות, תקנת הפסטיבלים, תאגיד האקדמיה ללשון ערבית, אירועי תרבות ברשויות.

סקר צרכים שבצענו בשנת 2015, הצביע על אותם פערים וכלל מסקנות והמלצות שהפכו לחלק בלתי נפרד מהתכנית האסטרטגית של המשרד בתחום התרבות הערבית בשנים האחרונות. יש להמשיך וליישם את ההמלצות ביתר שאת.

תקנת התרבות הערבית (19-42-02-33) – תקציב קיים

מספר בקשות שאושרו	מספר גופים שאושרו	מספר בקשות שהוגשו	מספר גופים שהגישו בקשות תמיכה	גובה תקציב התקנה (סופי)	
116	85	233	116	11,677,290	2014
127	87	189	111	20,593,440	2015
148	91	237	126	23,000,000	2016
153	94	252	134	28,457,244	2017
167	98	238	128	34,762,366	2018
168	100	208	117	39,569,000	2019
177	114	236	139	39,569,000	2020

1. תקנת שיפוצים ייעודית לחברה הערבית

עד שנת 2014 תמך המשרד בגופי התרבות דרך תקנת השיפוצים לצורך שיפוץ כללי של התשתיות הפיזיות המשמשת גופים נתמכים עבור פעילותם השוטפת. מאז התמיכה הזו נעצרה – מתוכננת פתיחתה מחדש של תקנת השיפוצים, אך לצורך תמיכה בנגישות המקום ובטיחותו בלבד. מהות התמיכה כאמור תפספס את המטרה העיקרית והצורך הקיים בהכשרת המבנים הקיימים כדי לאפשר קיום פעילות. עניין ההנגשה והבטיחות הינו חלק מהנדרש ולא יכול להוות תחליף לשיפוץ כללי. מכאן נובע הצורך בהקמת תקנה ייעודית לחברה הערבית, גם בהסתמך על האמור בסקר צרכים שנעשה – אפשר לראות שמצב התשתיות הפיזיות ביישובים הערבים רעוע במיוחד או שאין תשתיות כלל. המענה שיתאפשר במסגרת התקנה הזו יפתור את בעיית התשתיות באופן חלקי. אך באם יאושר תקציב לסעיף הכשרת מבנים היסטוריים כמבני תרבות הפערים יוצמצמו באופן משמעותי. מוצע שבסיס התקנה בשנת 2022 יעמוד על **3 מיליון שקלים** וימשיך להתווסף לו בכל שנה סכום של **מיליון שקלים**, כך שבשנת 2026 בסיס התקנה יעמוד על **7 מיליון שקלים**. במקביל יש לפנות למשרד השיכון כדי לשלב בינוי מוסדות תרבות בתקציב מוסדות ציבור.

2. הקמת עוגני תרבות (ארציים/ אזורים)

תוצאות הסקר שנעשה, בעקבות עתירת מרכז מוסאוא, הראו שקיימים תחומי תרבות אשר לא קיימים כלל בחברה הערבית. מטבע הדברים לא קיימת יוזמה פרטית או אחרת להקמת גופים פעילים בתחומים הללו, כגון בתי ספר לאמנויות, מוזיאונים, בתי קולנוע ועוד.

תפקידה של המדינה במקרים כאלו ליזום הליכים חריגים למען השינוי מיוחל. לכן אנו מציעים לפעול בשיטה של חממה שתאפשר מסגרת תמיכה לארבע שנים, בהן יוקם הגוף והפעילות תתקיים במסגרת החדשה. לאחר סיום החממה הפעילות תיתמך במסגרת הקיימת במנהל התרבות, קרי התקנות המקצועיות הקיימות. המודל יפעל לפי הוראות ברורות שיביאו לכך שבסיום תקופת החממה הגוף החדש יעמוד בתנאי הסף במבחני התמיכה הרלוונטיים.

התכנית המוצעת להקמת עוגני תרבות תיתן מענה חלקי לתחומים בהם אין פעילות או קיימת פעילות זעירה ביותר. התכנית מציעה פרויקטים הן בראייה הארצית והן בראייה האזורית:

א. יוקמו בסך הכל 12 עוגני תרבות בנוסף להקמת תיאטרון רפרטוארי שנמצא בשלב הקמה ותוקצב עבור שנתו הראשונה בסך של 3.7 מיליון שקלים.

ב. בראייה ארצית – יוקמו שלושה גופי עוגן אשר ישרתו את החברה הערבית כולה – מרכז למחקר התרבות הערבית, מרכז מורשת לתרבות הערבית ומוזיאון ראשון.

ג. בראייה אזורית יוקמו בסה"כ תשעה עוגנים כאשר בכל אזור גיאוגרפי – צפון, מרכז, דרום – יוקמו שלושה עוגנים בתחומי הגלריות, הסינמטקים ובתי ספר לאומנויות.

תקציב:

א. עוגנים ארציים (מוזיאון, מרכז מחקר ומרכז מורשת) – בשנת ההקמה יתקצב כל עוגן ב-6 מיליון שקלים ולאחר מכן למשך עוד שלוש שנים בכל שנה בסך של 4 מיליון שקלים. תיאטרון מקצועי – בעלות של 3.7 מיליון שקלים לשנת ההקמה (התקציב קיים במשרד התרבות) והמשך תמיכה למשך שלוש שנים בעלות שנתיים של 2 מיליון שקלים מתוך תקציב תכנית החומש.

ב. עוגנים אזורים – סינמטקים בעלות של 4 מיליון שקלים לשנת ההקמה והמשך תמיכה למשך שלוש שנים בעלות שנתיים של 2 מיליון שקלים. בתי ספר לאומנויות – בעלות של 6 מיליון שקלים לשנת ההקמה והמשך תמיכה למשך שלוש שנים בעלות שנתיים של 4 מיליון שקלים. גלריות – בעלות של 1.5 מיליון שקלים לשנת ההקמה והמשך תמיכה למשך שלוש שנים בעלות שנתיים של 800 אלף שקלים.

3. האקדמיה ללשון הערבית

האקדמיה ללשון הערבית הינה תאגיד על פי חוק, שאושר בשנת 2008. תקציב האקדמיה ללשון הערבית צומצם משמעותית בשנים 2009 ו-2010 בלי הצדקה או נימוק ועל אף הצורך לשפר את התשתית והעשייה הקשורה לשפה הערבית, הן בציבור והן בקרב הגורמים הרלוונטיים לפי החוק.

קיצוץ התקציב גרם לצמצום וירידה ברמת פעילות האקדמיה. הפגיעה הייתה בכוח האדם, בפעילות המחקר, בפעילות השדה, בספרייה, ביכולת של האקדמיה להשכיר מבנה ראוי ובהתפתחות העשייה בתחום כה חשוב לחברה הערבית כשפה וזהות.

להלן טבלה המפרטת את תקצוב המשרד לאקדמיה ללשון הערבית לעומת הקדמיה ללשון העברית לפי שנים:

שנת תמיכות	תקציב האקדמיה ללשון הערבית בשקלים	תקציב האקדמיה ללשון העברית בשקלים
2013	1,300,000	10,138,000
2014	1,300,000	9,300,000
2015	1,450,000	9,900,000
2016	1,450,000	11,945,000
2017	1,450,000	11,000,000
2018	1,700,000	11,400,000
2019	1,750,000	11,249,000
2020	1,780,000	14,650,000

בשלב הראשון יש להחזיר את התקציב בדומה לשנה בה הוקמה האקדמיה ל-3 מיליון שקלים, ואז להמשיך במטרה להגיע ל-7 מיליון שקלים בשנת 2026 לבסיס התקציב. 7 מיליון שקלים מהווים כמחצית מתקציב האקדמיה העברית בשנת 2020.

א. הכשרת מבנים היסטוריים כמבני תרבות

סקר הצרכים שנעשה בשנת 2015 הראה תמונה קשה בכל הקשור לתשתיות תרבות פיזיות – מבני תרבות. יש צורך לשמר ולהכשיר 12 מבנים היסטוריים בישובים הערבים כמבני תרבות ותיירות. 12 הבניינים כוללים שמונה מבנים קטנים בעלות של כ-10 מיליון שקלים, שני מבנים בינוניים בעלות של כ-20 מיליון שקלים ושני מבנים גדולים בעלות של 30 מיליון שקלים. הפרישה תהיה לפי אזורים – להלן, מחוז צפון, מרכז ודרום.

סה"כ תקציב נדרש בחמש שנים: **180 מיליון שקלים**

4. תקן רכז תרבות ברשויות הערביות

ברוב הרשויות בחברה הערבית לא קיימת מחלקה לתרבות ואין תקן עבור רכז תרבות, למרות שהרשות היא הגורם אשר אמור לתכנן אסטרטגית את מפת התרבות ביישוב ולאפשר תשתיות פיזיות, משאב אנושי ופעילות לציבור. אנו עדים למודל הקיים בספורט ובמחלקות הנוער, כאשר הקצאת תקן לתחום גרמה להתפתחות התחומים הללו באופן משמעותי במיוחד בפן הקהילתי.

תרבות מקצועית – התרבות המקצועית אשר מתקיימת לרוב במסגרת עמותות התרבות מתקשה להתקיים כאשר אין שיתוף פעולה עם הרשות מפאת חוסר במשאבים, כמו שימוש בתשתיות הרשות הקיימות כגון בניינים, הנחות בתשלומי חובה, הנגשת הפעילות לקהלים בעזרת רשימות תפוצה של הרשויות, מאצ'ינג מול ארגונים תומכים אחרים אשר דורשים כתנאי לתמיכה השתתפות הרשות. קיים צורך בהסדרת הפעילויות בין הארגונים הפעילים באותו יישוב מטעם ארגון גג אחראי, כלומר הרשות. קיים צורך בקרב עמותות התרבות בקבלת תמיכה כספית לפעילות ביישוב – מנגנון שכמעט לא קיים כלל ברשויות הערביות על אף שהוא קיים ברשויות עבריות.

הרשויות בחברה הערבית מתקשות לאור מצבן הכלכלי להקצות תקן מיוחד מהתקציב הקיים. לכן קיים צורך בהקצאה לפי החלטת ממשלה בדומה למודל הנוער.

5. הנגשת מוזיאונים לחברה הערבית

בהמשך לצורך בפעילות מוזיאונים שאינה קיימת כלל עד כה ביישובים הערבים, קיים צורך בהנגשת פעילות המוזיאונים המוכרים בישראל לחברה הערבית. לפי מועצת המוזיאונים היום מוכרים ונתמכים 53 מוזיאונים, אשר ברובם המוחלט אינם מונגשים לחברה הערבית.

עלות כוללת: **10,600,000 שקלים**

6. הקמת קרן קולנוע ערבי

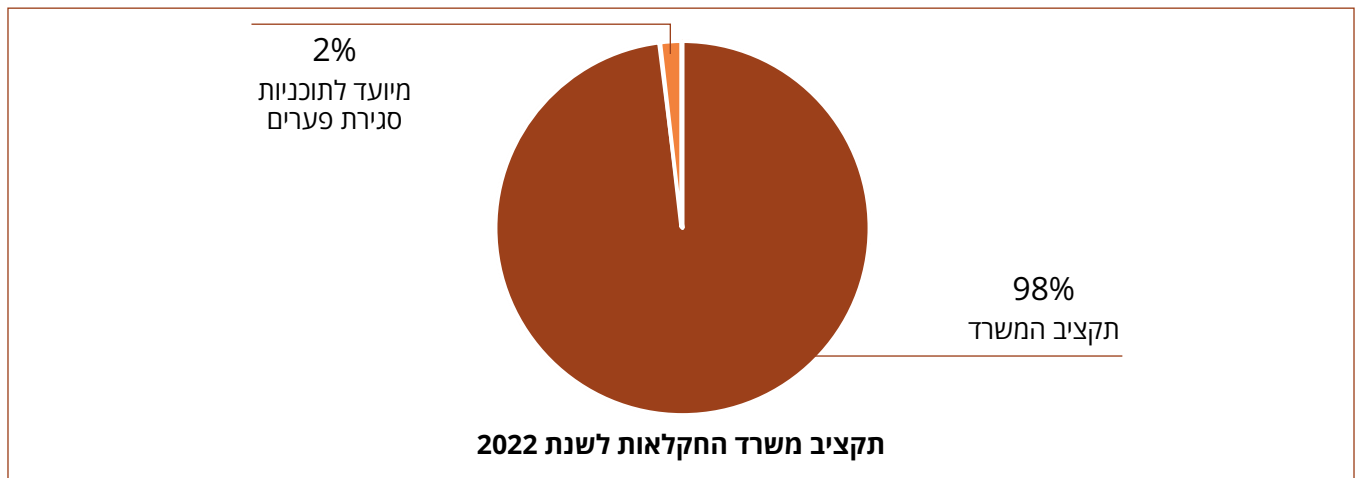
בחברה הערבית לא קיימת פעילות קולנוע כלל. במסגרת פרויקט הקמת עוגני תרבות כאמור לעיל הצענו הקמת שלושה סינמטקים. בהמשך לפעילות החשיפה אשר הסינמטקים אמורים לבצע, קיים צורך בתמיכה בהפקה וביצירה בתחום. כיום קיימות שבע קרנות קולנוע אשר תומכות באחוז קטן מאוד בסרטים ותסריטים בערבית. על אף שהיצירה בתחום הקולנוע בערבית מתפתחת ואף זוכה בפרסים רבים ויוקרתיים בעולם, אין לאותם אמנים תמיכה או עמותות גג אשר תאפשר להם להיתמך. זהו פער שאי אפשר להישאר אדישים מולו. המענה אשר אמורה הקרן לתת לצורך הקיים לא יכול להתקיים במסגרת הקרנות הקיימות בשל הייחודיות התרבותית והלשונית.

תקציב: **15 מיליון שקלים שנתי**

משרד החקלאות

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
185	1,949.827	37	1,652.288	20	<ul style="list-style-type: none"> ניקוז מי גשמים תמיכה בחקלאים גידול בעלי חיים

למרות היחלשות תחום החקלאות בכל הארץ, ביישובים ערבים רבים היא נותרה חלק חשוב. ניתוח תקציב משרד החקלאות מצביע על כך, שכמעט כולו מושקע בחקלאות הנשלטת בידי יהודים, לרבות קיבוצים ומושבנים.

נתוני משרד החקלאות מצביעים על כך, שכ-12,000 חקלאים ערבים מתפרנסים מעיבוד של כ-600,000 דונם המהווים כ-15% מכלל השטח החקלאי בישראל. עם זאת רק 3% ממכסות המים לחקלאות מוקצות לחקלאים הערבים.

לאור חלוקה המשמעותי של החברה הערבית בכוח האדם העוסק בחקלאות, יגבש המשרד תוכנית לפיתוח החקלאות בחברה הערבית. הצוות יבחן את החסמים הקיימים בפני החקלאים הערבים במימוש התקציבים הממשלתיים, ויפעל להתרתם תוך גיבוש מנגנון יישום.

יש לפעול באופן מיידי לתקצוב תחומי חקלאות שהזנחנו ביישובים הערבים. להלן הצעה ראשונית שיש לפתח:

1. רשויות הניקוז יסייעו בשיפור תשתיות הניקוז ביישובים הערבים, באמצעות הכנת תכניות אב לניקוז ליישובים. לשם כך, יקצה משרד האוצר תקציב תוספתי בסכום של חמישה מיליון שקלים מידי שנה (סה"כ 25 מיליון שקלים במהלך השנים 2022-2026)
2. להקצות במהלך השנים 2022-2026, במסגרת נוהל התמיכות לרשויות ניקוז, לפחות 55 מיליון שקלים מתקציב הפיתוח המיועד לפעולות לצמצום נזקי שיטפונות לפרויקטים אזוריים המשרתים באופן מהותי ישובים בהם מתגוררת אוכלוסייה ערבית.
3. להקצות במהלך השנים 2022-2026, את הסכומים המפורטים מטה, לטובת פיתוח החקלאות בחברה הערבית:

ב. 45 מיליון שקלים למשך חמש שנים*

לטובת מענקי השקעות ותמיכות שונות בחקלאות, כגון דרכים חקלאיות, תמיכה בענף שמן הזית, בתי צמיחה, השתתפות במימון ביטוח יבולים בבקעת בית נטופה ועוד.
*יחד עם תקציב תוספתי יוקצו 90 מיליון שקלים בחומש

ג. 5 מיליון שקלים למשך חמש שנים*

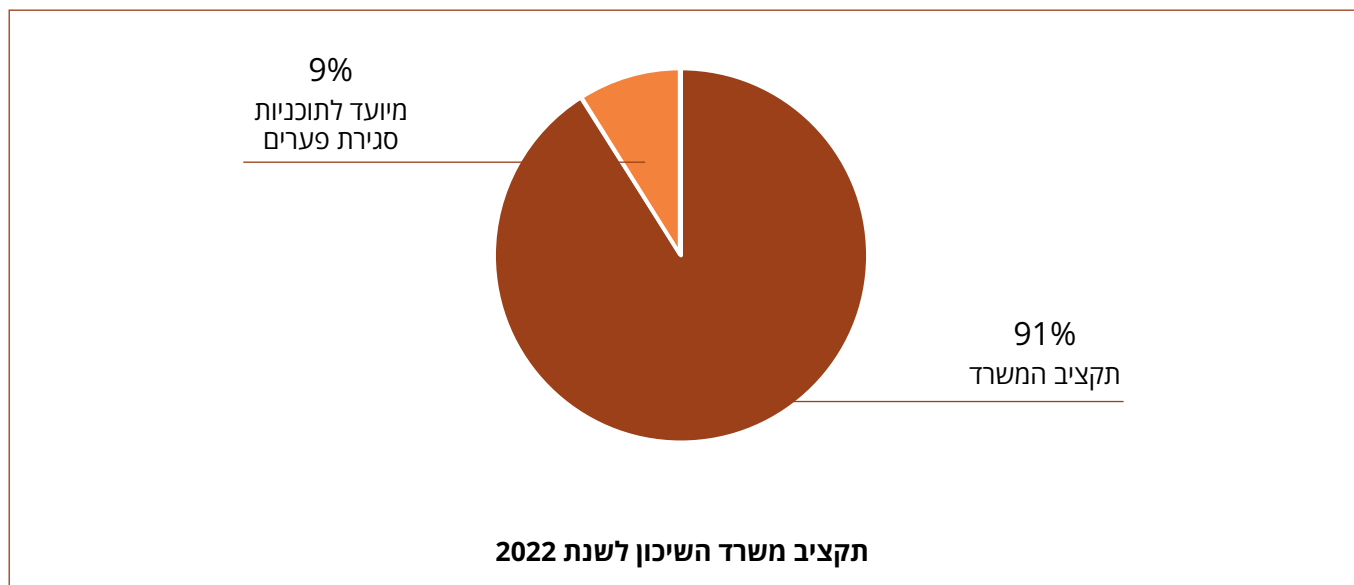
לטובת רווחת בעלי חיים, בריאות, התמודדות עם בעלי חיים משוטטים ופיקוח על עסקים לגידול בעלי חיים וליצור מזון מן החי
*יחד עם תקציב תוספתי יוקצו 10 מיליון שקלים בחומש

ד. 2.5 מיליון שקלים למשך חמש שנים*

לטובת פיתוח המרחב הכפרי (כולל תיירות חקלאית וכפרית)
*יחד עם תקציב תוספתי יוקצו 5 מיליון שקלים בחומש

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
<ul style="list-style-type: none">• קידום תוכניות מתאר ומפורטות• בינוי שכונות חדשות• התחדשות עירונית• בינוי מוסדות ציבור	185.5	5,515.967	1,600	5,553.349	8,000

1. קידום תוכנית מתאר ומפורטות:

מינהל התכנון חייב לגבש תכנית לחיזוק והעצמה של מערך התכנון והבניה ברשויות והועדות המקומיות, בהמשך להחלטת הממשלה 922, שתכלול:

- א. מחלקות הנדסה ברשויות המקומיות:** להוסיף משאבים לכוח אדם מקצועי למחלקות ההנדסה ברשויות המקומיות הערביות.
- ב. הוועדות המקומיות לתכנון ובניה:** להוסיף כ"א מקצועי ערבי לועדות המקומיות לתכנון ולבניה הכוללות במרחבי התכנון שלהן ישובים ערביים, לצורך יעול תהליכי הוצאת היתרי בנייה וקידום התכנון.
- ג. וועדות התכנון ולשכות התכנון המחוזיות:** להקצות משאבים לתגבור כ"א מקצועי בלשכות התכנון המחוזיות לצורך קיצור לוחות הזמנים לאישור תכניות בישובים הערביים. הגדלת הייצוג ההולם לבני האוכלוסייה הערבית בלשכות התכנון המחוזיות, בין היתר באמצעות ייעוד תקנים לדרגני ביניים ולתפקידים בכירים. תוספת תקנים לוועדות ולשכות התכנון והבניה המחוזיות תתבצע במודל מאצ'ינג בין מינהל התכנון למשרד האוצר.
- ד. תצ"ר:** להקצות תקציב ייעודי למרכז למיפוי ישראל באמצעות משרד הבינוי והשיכון עבור הכנת תצ"ר לתכניות מאושרות ורישומן.
- ה. תשתית טכנולוגית:** חיזוק התשתית הטכנולוגית ברשויות המקומיות ובוועדות התכנון.
- ו. תשתית פיזית:** התאמת התשתיות הפיזיות (סביבת עבודה) לכ"א שיקלט.

7. **אישור תכניות למגורים:** הקמת מנגנון מעקב ובקרה שמטרתו לעקוב אחר היקף יחידות הדיור שמאושרות בישובים הערביים, וכן בקרה על תהליך אישור היתרי הבניה.

ח. **הכשרות:** ביצוע תכנית הכשרות מקצועיות לבעלי תפקידים במחלקות ההנדסה ובוועדות המקומיות, לקהל היעד המקצועי ולציבור הרחב.

2. הסכמי גג מיוחדים המותאמים לחברה הערבית:

קידום כ- 10 הסכמי גג המותאמים לחברה הערבית

3. סיוע בדיור ודיור ציבורי, התחדשות עירונית ודוברות

א. משימות בתחום הדיור ליישובי החברה הערבית (לקראת החלטת ממשלה חדשה):

מס'	משימה	תקציב נדרש (במיליון שקלים)	מקורות תקציב		תפוקות	סה"כ תקציב שמוקצה כיום במשרד לטובת המשימה בחברה הערבית (במיליון שקלים)
			משרדי	תוספתי		
1	תכנון בקרקע מדינה, מעורבת ופרטית (תכנון סטוטורי כולל איחוד וחלוקה ותצ"ר), לרבות תכנון דירה להשכרה	150			תכנון של כ-60,000-80,000 יח"ד*	
2	תכנון מפורט לביצוע ותשתיות ציבוריות בתכניות בתוקף בקרקע מדינה, מעורבת ופרטית	100			תכנון מפורט לביצוע תשתיות של 12,500 יח"ד בדגש על הותמ"לים המשמעותיים.	
3	סבסוד פיתוח תשתיות בקרקע פרטית בתב"עות מעורבות כהשלמה לדמי פיתוח מינימליים אשר מומלץ לקבוע בחוק ארצי במיוחד לחברה הערבית	300			עבור 7,500 יח"ד שהוגשה עבורן בקשה להיתרי בניה, היתרי בניה קיימים או בשלבי בניה בחמש השנים האחרונות לפי 40,000 שקלים ליח"ד	
4	האצת נדל"ן – העמקת סבסוד פיתוח תשתיות לרבות עידוד בניה להשכרה בבניה רוויה בקרקעות מדינה	50	50		עבור 13,000 יח"ד בבניה רוויה בצפיפות של מעל 6 יח"ד לדונם	סבסוד מתוך המשרד
5	תקצוב מוסדות ציבור במרקם הוותיק והחדש	710			עבור בניית כ-120 מוסדות ציבור, בכ-74 יישובי התכנית במרקם החדש והוותיק.	
6	פיתוח שכונות ותיקות במרקם הוותיק והחדש	400			שדרוג תשתיות, מערכות, מדרכות, קווי חשמל ועוד בכבישים נבחרים, בכ-74 יישובים בשכונות המצוקה ובגרעיני היישובים	
7	תשתיות ראש שטח	200			סיוע בהצלחת שווקים ובנייה בקרקע מדינה ופרטית, ע"י טיפול בתשתיות המחברות שתי תב"עיות ולא ניתן להעמיס את עלויות הפיתוח על אחד האתרים, בכ-74 יישובים	
8	הסרת חסמי תכנון ופיתוח במרקם הוותיק והחדש	300			שדרוג תשתיות במרקם הוותיק, סילוק מטרדים, פתיחת נתיבי תחבורה ציבורית והכשרת חניות ציבוריות, בכ-74 יישובים	
9	תיעול והסדרת ניקוז	200			ניקוז מי גשם במרקם הוותיק והחדש על מנת למנוע הצפה של בתים, כבישים ופגיעה בתשתיות, בכ-74 יישובים	
10	פיתוח שצ"פים	50			פיתוח כ-60 שצ"פים במרקם הוותיק והחדש, מגרשי משחקים וגני שעשועים, בכ-74 יישובים.	
11	התחדשות עירונית	240			מפורט בהמשך	

מס'	משימה	תקציב נדרש (במיליון שקלים)	מקורות תקציב		תפוקות	סה"כ תקציב שמוקצה כיום במשרד לטובת המשימה בחברה הערבית (במיליון שקלים)
			משרדי	תוספתי		
12	סיוע בדיוור ודיוור ציבורי (לא כולל הערים המעורבות ולא כולל אוכלוסיה בדואית בדרום)	585	460	125	שכירות ארוכת טווח למשך 10 שנים לפי יעד של 70 יח"ד בשנה - 175 מיליון שקלים	
					הגדלת סכומי סיוע ב- 1000 שקלים לזכאי בחודש לפי יעד של 4000 זכאים- 240 מיליון שקלים	240
					משכנתאות בעלות ממוצעת של 160,000 שקלים לפי יעד של 200 זכאים בשנה - 160 מיליון שקלים	
					בדיקת אימות לסיוע בדיוור - 5 מיליון שקלים	5
					שירותי תרגום - 5 מיליון שקלים	3
13	דירה להשכיר: מענקים לזמנים מקומיים	25			לפי חישוב של 5 מיליון שקלים בשנה (5,000 שקלים ליח"ד * 1000 יח"ד)	
14	דירה להשכיר: תמרוץ לרשויות מקומיות בגין תשתיות	35			לפי חישוב שנתי של 1000 יח"ד * 7,000 שקלים ליח"ד	
15	הנגשת מידע לרבות התחדשות עירונית, דירה להשכיר, דיוור ציבורי	20			קיום כנסי תושבים לקראת שווקים, פעילות מול התושבים בפרויקטים של התחדשות עירונית, פרסום השווקים, הנגשת מידע בשפה הערבית ומיתוג לפי תכנית השווקים.	
16	ייעוץ הנדסי ותגבור מחלקות הנדסה ברשויות	30			סיוע למחוזות ולרשויות בקידום פרויקטים מתוקף ההחלטה בדגש על קידום תכנון, קידום שווקים ובניית מוסדות ציבור.	
17	בקרה הנדסית תקציבית ע"י המשרד וגורמי חוץ	25				
סה"כ		3,420	510	2,910		

ב. התחדשות עירונית:

היקף יח"ד	נושא		
	2023-2025 (מיליון שקלים)	2021-2022 (מיליון שקלים)	
500	10	10	תכנון מפורט בחלק מישובי הפיילוט, הכולל: תב"ע מפורטת, הסדרת רישום, איתור קרקעות לשימוש ציבורי/ קרקע משלימה/ החלפה איתור מתחמים לתכנון בישובים נוספים
	5	5	
1,200	10	10	
200	90		תכנון מפורט למתחמי התחדשות (פינוי בינוי) בבניה רוויה בערים ערביות ומעורבות השלמה לכדאיות כלכלית למימוש תוכניות התחדשות (בהנחה של 40-50 מיליון שקלים לפרויקט x 2 פרויקטים)
	5	5	
200	90	-	
			תכנון מפורט לביצוע של פרויקטים מניעים פרויקטי תשתית תומכי התחדשות כגון: חניונים ותשתית תחבורה, פיתוח מרחב ציבורי ומבני ציבור שיאפשרו את מימוש התוכניות (בהנחה של כ 15 מיליון שקלים לפרויקט x 6 יישובים)
2,100	210	30	סה"כ

היקף ההשקעה ממקורות הרשות להתחדשות עירונית יעמוד על תקן אחד מלא (מתכנן שמועסק אך ורק בתכנון למגזר הערבי

ג. משימות בתחום הדיור ליישובים הבדואים בצפון (1481):

מס'	מהות העבודה	תקציב (מיליון שקלים)	תפוקות
1	תכנון בקרקע מדינה, מעורבת ופרטית (תכנון סטטוטורי כולל איחוד וחלוקה ותצ"ר	15	*תכנון של כ- 5,000 יח"ד
2	תכנון מפורט לביצוע ותשתיות ציבוריות בתכניות בתוקף בקרקע מדינה, מעורבת ופרטית	15	תכנון מפורט לביצוע תשתיות של 25,000 יח"ד בכ- 20 יישובים וכפרים
3	סבסוד פיתוח תשתיות בקרקע פרטית ומעורבת	50	עבור 625 יח"ד שיוגשו עבורן היתרי בניה או בשלבי בניה בחמש השנים האחרונות, בכ- 20 יישובים וכפרים
4	תקצוב מוסדות ציבור בהתאמה לגודל היישוב	112.5	עבור בניית כ-30 מוסדות ציבור ביישובי התכנית במרקם החדש והוותיק, בכ-20 יישובים וכפרים
5	פיתוח שכונות ותיקות	80	שדרוג תשתיות, מערכות, מדרכות, קווי חשמל ועוד בכבישים נבחרים בשכונות המצוקה ובגרעיני היישובים, בכ-20 יישובים וכפרים
6	תשתיות ראש שטח	30	סיוע בהצלחת שווקים ובנייה בקרקע פרטית ע"י טיפול בתשתיות המחברות שתי תב"עיות ולא ניתן להעמיס את עלויות הפיתוח על אחד האתרים
7	הסרת חסמי תכנון ופיתוח במרקם הוותיק	20	שדרוג תשתיות במרקם הוותיק, סילוק מטרדים, פתיחת נתיבי תחבורה ציבורית והכשרת חניות ציבוריות, בכ-20 יישובים וכפרים
8	תיעול והסדרת ניקוז	20	ניקוז מי גשם במרקם הוותיק על מנת למנוע הצפה של בתים, כבישים ופגיעה בתשתיות, בכ-20 יישובים וכפרים
9	פיתוח שצ"פים	10	פיתוח כ-20 שצ"פים, מגרשי משחקים וגני שעשועים, בכ-20 יישובים וכפרים
10	שיפוץ דירות קשישים	5	שיפוץ כ-150 דירות קשישים, בכ-20 יישובים וכפרים
11	פעילות חברתית - גיל רך	20	כיום יש 7 מרכזי גיל רך. התכנון הוא להקים עוד 5 מרכזים
12	פעילות חברתית - נוער	20	כיום יש 7 מרכזי נוער. התכנון הוא להקים עוד 5 מרכזים
סה"כ		397.5	

• **משמעויות בנושא שווקים:** התקציב המבוקש לתכנון של כ-60,000-80,000 יח"ד בקרקע מדינה ופרטית יחד עם מלאי התכנון אשר תוקצב קודם מתוקף החלטה 922 יכול להביא למלאי תכנון לשווק של בין 30,000 ל-40,000 יח"ד בחמש שנים.

• **הערה לנושא תפוקות תכנון:** עד היום תקציב 922 ותקציב 1480 לתכנון לא נמדד ביח"ד, היות ושונות התקצוב גבוהה, חלק מהתקציב מוקצה להשלמת תכניות בתהליך, חלקן לתצ"ר, איחוד וחלוקה על רקע תכנית קיימת וחלקן לפרויקטים במלואם. נוסף לכך יח"ד באחוז משמעותי בקרקע פרטית והסדרה.

ד. חסמי תשתיות משמעותיים ואזוריים לצורכי שווק יח"ד:

מס'	משימה ומה נדרש	תקציב נדרש במיליון שקלים	סמכות משרד הבינוי השיכון	סמכות משרד ממשלתי אחר	תפוקות
1	קו מאסף ביוב עירון המשרת את תמ"ל 1077 ותמ"ל 1030 באום אלפחם, תמ"ל 1061 בערערה, תכניות בהכנה בעארה	360		√	פתרונות ניקוז לשווק: תמ"ל 1077 - 6,750 יח"ד, מתוכן 1,300 יח"ד בקרקע מדינה. תמ"ל 1030 - 5,300 יח"ד, מתוכן 2,700 יח"ד בקרקע מדינה. תמ"ל 1061 - 4,300 יח"ד, מתוכן 1,200 יח"ד בקרקע מדינה

מס'	משימה ומה נדרש	תקציב נדרש במיליון שקלים	סמכות משרד הבינוי השיכון	סמכות משרד ממשלתי אחר	תפוקות
2	מטי"ש כרמיאל - הרחבה דו שלבית. משרת את תמ"ל 1091 בסח'נין ותכניות נוספות לשווק במג'ד אל כרום, בענה, דיר אל אסד, נחף וכרמיאל	50		√	פתרון לשווק: תמ"ל 1091 - 2,900 יח"ד, מתוכן כ- 600 יח"ד בקרקע מדינה, ועוד כ- 1,000 יח"ד ביתר הישובים.
3	מטי"ש עכו המשרת את תמ"ל ג'דידה מכר ועכו מזרח ואחרים	50		√	פתרון ניקוז לשווק: ג'דידה מכר עבור 8,700 יח"ד, מתוכן 5,000 יח"ד בקרקע מדינה. (בטיפול תאגיד מי עכו)
4	ג'דידה מכר העתקת קו מתח עליון והעתקת קווי מקורות, תחנת חשמל ופתרונות ניקוז וביוב	80	√		פתרון לשווק עבור 8,700 יח"ד, מתוכן 5,000 יח"ד בקרקע מדינה.
5	עראבה - טיפול בחסמים בעראבה: מובילי ניקוז ומתקן השהיה, הטמנת קו מתח גבוה המשרת את תמ"ל 1043, שיקום קרקע בריכות מאגרי ביוב וגשר מעל נחל חילזון	30	√		הסרת חסם לקידום תכנית לכמה מאות יח"ד בקרקע פרטית מתוך ותמ"ל 1043
6	ג'סר א-זרקא - שדרוג תחנות שאיבה וקווי הולכה	16		√	לשווק 530 יח"ד במערב ג'סר א-זרקא
7	טמרה - תמ"ל 1101-1033 ותמ"ל 1033 העתקת קווי מתח גבוה ופינוי רפתות.	20	√		פתרונות חסמים לשווק: תמ"ל 1101 - 5,300 יח"ד, מתוכן 2,400 יח"ד בקרקע מדינה. תמ"ל 1033 - 1,800 יח"ד, מתוכן 1,500 יח"ד בקרקע מדינה
8	ערערה ועארה - פתרונות ניקוז	20	√		פתרונות ניקוז לשווק: תמ"ל 1061 - 4,300 יח"ד, מתוכן 1,200 יח"ד בקרקע מדינה ענ- 205 - 830 יח"ד, מתוכן 630 יח"ד בקרקע מדינה
9	כביש עוקף אכסאל - כביש עליו נשענים כל מתחמי התכנון ביישוב	50		√	פיתוח כביש טבעתי אשר משרת 2,400 יח"ד במרחב הישוב.
10	שדרוג כביש מערבי מג'ד א-כרום - נדרש לצורך מימוש תמ"ל 1054 ומשרת גם את הבסיס הצבאי הסמוך	40	√		קידום תכנון של 1,800 יח"ד בתמ"ל 1054
11	כפר קאסם - פינוי פסולת ניקוז נחל אבו עמראן על מנת לאפשר שווק יח"ד לפי תמ"ל 1078 ומתחמים נוספים ברחבי העיר	50	√		פתרון לשווק 1,600 יח"ד בתמ"ל 1078 ועוד מאות יח"ד במתחמים נוספים
12	פתרון ניקוז כפר כנא המשרת את היישובים כפר כנא, משהד וריינה עד נחל ציפורי	60	√		פתרון ניקוז אזורי בעקבות פיתוח שכונה הר יונה ג' בנוף הגליל
סה"כ		826			

ה. מימון תקני כ"א - תוספת למשך חמש שנים:

עלות תקן ממוצע לחמש שנים במיליון שקלים	תקן נדרש	
1.250	מנהל תחום תקציבים מעקב ובקרה באגף מיעוטים	1
1.250	תקן מחוז חיפה	2
1.250	תקן מחוז חיפה	3
1.250	תקן מחוז צפון	4
1.250	תקן מחוז צפון	5
6.250		סה"כ

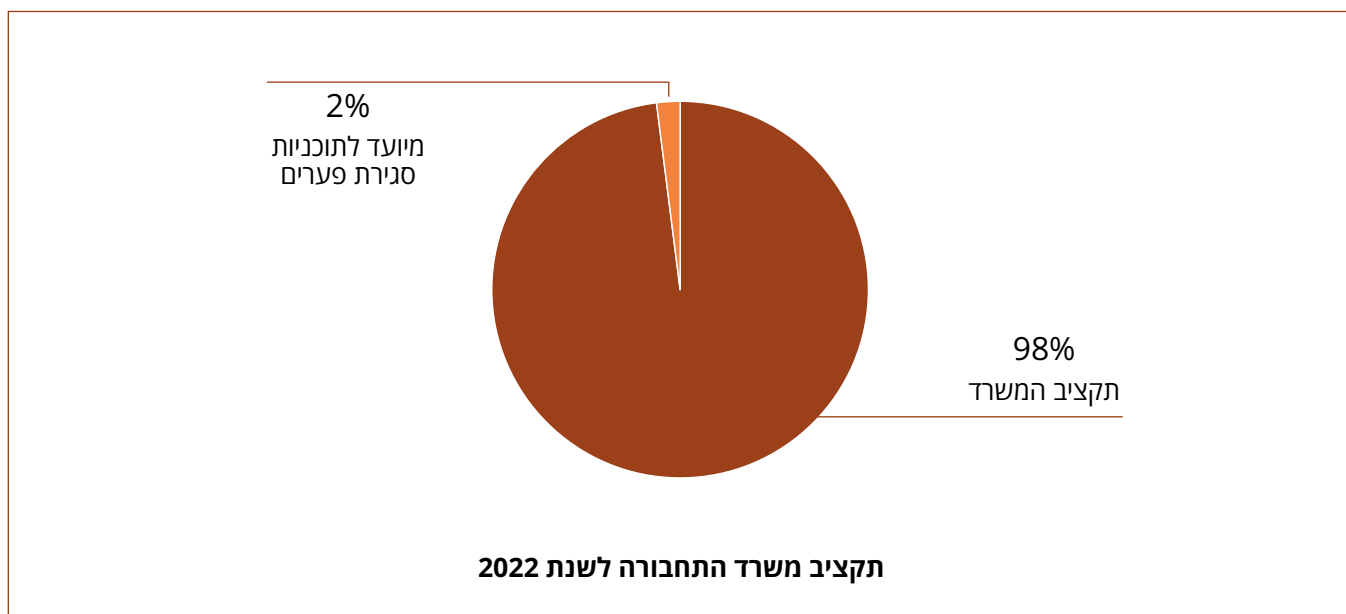
ו. טבלת סיכום:

סכום במיליון שקלים	יישובים
3,420	יישובים ערבים בצפון
240	התחדשות עירונית
397.5	יישובים ערבים בדואים בצפון
800	יישובים ערבים דרוזים
2,210.25	יישובים ערבים בנגב
100	יישובים מעורבים
826	חסמי תשתיות משמעותיים
6.25	מימון תקני כוח אדם
8,000	סה"כ

משרד התחבורה

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
• תשתיות כבישים פנימיים ובינעירוניים • תחבורה ציבורית כולל רכבות לטייבה, טירה, סכנין ואום אלפחם	500	36,438.106	2,000	36,600	12,500

מצב שירותי התחבורה ביישובים הערבים הופקר לאורך כל השנים. תוכניות שגובשו בידי משרד התחבורה נגנזו או בוצעו באופן חלקי. משרד התחבורה בחר בחברת נתיבי איילון להכנת תוכנית רב שנתית. האומדן של התכנית לסגירת פערים **בתשתיות תחבורה** הגיע **ליותר מ-20 מיליארד שקלים**. בינואר 2021 הוצגה **תוכנית אב לתחבורה ציבורית** ב-133 יישובים ערבים. הסיכומים התקציביים ליישום שתי התוכניות לוקים בחסר.

נוכח הפערים הקיימים בתחומי תשתיות התחבורה, הנגישות והבטיחות בדרכים בין היישובים הערבים ליישובים היהודים, מוצע:

1. כבישים עירוניים:

א. הממשלה חייבת לאמץ את התכנית האסטרטגית התחבורתית של משרד התחבורה והבטיחות בדרכים באמצעות חברת נתיבי איילון ליישובים הערביים. יישומה של התכנית יחל משנת 2022. עד סוף שנת 2021 משרדי התחבורה והאוצר יקצו את מלוא התקציב שהוקצה לפי החלטות הממשלה הקודמות ו-1480.

ב. התכנית תיתן דגש מיוחד על פרויקטים שנותנים מענה לנגישות לשירותי חינוך, בריאות ותעסוקה, להסרת חסמי דיור ולפיתוח כלכלי ביישובים הערביים (כגון צירים ראשיים).

ג. קריטריונים לתיעודו הפרויקטים ולחלוקתם בין יישובים גדולים, בינוניים וקטנים יגובשו בין משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, חברת נתיבי איילון, אגף התקציבים במשרד האוצר והרשות לפיתוח כלכלי ביחד עם ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות.

ד. בשלב הראשון, התוכנית תתקצב לשנים 2022-2023 בסך של מיליארד שקלים מדי שנה.

2. כבישים חוצי יישובים:

- א. לקבוע כי בשנת 2022 יוקצה תקציב של 500 מיליון שקלים בהרשאה להתחייב לשדרוג כבישים החוצים את היישובים הערבים. השקעה זו צפויה לשפר את איכות זרימת התנועה בכבישים אלו, לדאוג להגברת רמת הבטיחות וכן לתרום לפיתוח הכלכלי והחברתי לתושבי היישובים ולמשתמשי הכבישים הנדונים.
- ב. לקבוע כי משרד התחבורה, בהסכמת משרד האוצר והרשות לפיתוח כלכלי, רשאים להסיט סכומים מתקנת כבישים עירוניים לתקנת כבישים חוצי יישובים וההפך על מנת למקסם את הביצוע השנתי של תשתיות הכבישים ביישובים הערבים.

3. תחבורה ציבורית:

- א. משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, ימשיך ביישום החלטת ממשלה מס' 922 לעניין תקצוב 40% מסך תקציב תוספות השירות בתחבורה ציבורית, או 100 מיליון שקלים בשנה, הגבוה מבין השניים, לטובת תחבורה ציבורית ביישובים הערבים, עד להשוואת רמת הכיסוי התחבורתי.
- ב. התכנית תתמקד בין היתר בנושאים הבאים:
- סגירת הפערים בשירות והשלמות כיסוי תחבורה ציבורית.
 - התמקדות בשיפור השירות העירוני וביישובים בגודל בינוני וקטן בחברה הערבית.
 - המשך הקצאה לתוספת שרות.
 - מתן מענה גמיש להסעת עובדים וסטודנטים למקומות עבודה שנותן מענה לתמיכה במאמץ התעסוקתי.
 - טיפול עומק בכחמישה מרחבים עירוניים לצורך יצירת שינוי מהותי ברמת החיים בכלל ובדפוס הנסיעה בפרט.
 - שיפור השירות בשכונות הערביות בערים המעורבות.
 - קידום אחראי תחבורה ציבורית ברשויות המקומיות או באשכולות המרחביים של משרד הפנים.

4. הסעת המונים:

- א. תחנת רכבת טירה - טיבה: לקבוע כי תחנת רכבת טירה - טיבה תתקצב באופן מידי לביצוע, לשם כך משרד התחבורה והבטיחות בדרכים יקצה תוספת של 100 מיליון שקלים לתקציב המסילה המזרחית.
- ב. מסילת מנשה:
- לקבוע כי מסילת מנשה בקטע הדרומי תתקצב לביצוע מיד עם סיום ההליך הסטטוטורי אשר צפוי בשנת 2023 בהתאם לאמזן בחלופה שתסוכם במוסדות התכנון, לרבות מרכז תחבורה משולב אשר יקשר בין מסילת מנשה לבין מערכת הסעת המונים בכביש 65 חוצה ואדי ערה.
 - המועצה הארצית לתכנון ובניה תתעדף את החלופה התת קרקעית עד לסוף רבעון ראשון 2022.
- ג. מערכת הסעת המונים כביש 65 חוצה ואדי ערה:
- תוקם מערכת הסעת המונים לאורך כביש 65 חוצה ואדי ערה באמצעות הרחבת הכביש הקיים לרבות הוספת נתיבים ייעודיים להסעת המונים, הקמת כלל המחלפים בתוואי ושדרוג כבישי הגישה ליישובים המקומיים לאורך הציר.
 - לשם כך יוקצה למשרד התחבורה והבטיחות בדרכים תקציב של 500 מיליון שקלים עבור מנה ראשונה של קידומי זמינות לפרויקט, ובהמשך תתקבל החלטה על שיטת תקציב הפרויקט (תקציבי או PPP).
 - ד. כביש 2: פרויקט הסטת והרחבת הכביש, כולל מחלף יציאה מהכפר ג'סר אזרקא, תקודם כחלק מקטע קיסריה - חדרה.

5. בטיחות בדרכים:

- א. לאור שיעור המעורבות הגבוה והעקבי של האוכלוסייה הערבית בתאונות דרכים, 32% מההרוגים ו-26% מהמעורבים בתאונות קשות בשנת 2020, הממשלה מנחה את הרשות לבטיחות בדרכים לבצע תוכנית ממוקדת בקרב החברה הערבית.
- ב. התכנית תתמקד בתחומים הבאים:
- תשתיות: יישום תכנית התמרון; הקמת מרכזי הדרכה; הקמת מתחמי הדרכה לבטיחות בדרכים בבתי הספר; קידום מיזמים להורדה והעלאה בטוחה בסביבות בתי ספר יסודיים וטרום חובה.
 - הסברה: ייעודית לחברה הערבית, שילוט חוצות, תכניות להפחתת ההיפגעות כתוצאה מתאונות חצר.
 - חינוך: הפעלת תכניות לימוד ייעודיות לבתי הספר בחברה הערבית הכוללות מערכי שיעור ויחידות לימוד מתוקשבות, סדנאות הורים ותלמידים, פעולות חינוכיות בקרב חניכי תנועות הנוער ומועדוני הנוער וכו'.
 - ניהול הבטיחות במרחב העירוני: הקמת גופי מתנדבים עירוניים לבטיחות בדרכים, חיזוק מטות הבטיחות העירוניים, הכשרות והשתלמויות למהנדסי רשויות מקומיות בתחום הבטיחות בדרכים וכו'.
 - מידע ומחקר: ביצוע חקירות עומק לתאונות שהתרחשו ביישובים הערבים, הערכה וליווי בנושאי מיקוד של אחריות הורית, חגירה, מהירות ונהגים צעירים.

יעדי התוכנית יהיו כדלקמן:

א. הפחתה של שלישי במספר הנפגעים באופן קשה או קטלני.

ב. הפחתה של 25% בסוג עבירות התנועה בהן תתמקד התכנית.

ג. שיפור בעמדות הנהיגה כלפי נהיגה בטוחה (תרבות של נהיגה בטוחה).

ד. שיפור של 15% באקלים הבטיחות בדרכים.

היקף התכנית בחומש הקרוב יעמוד על 500 מיליון שקלים, מתוכם 100 מיליון שקלים בשנת 2022, ותתקצב באופן הבא:

א. 30% מתקציבי הרשות לבטיחות בדרכים (למעט מנהלה) יופנו למתן מענים בחברה הערבית (כ-15 מיליון שקלים בשנה לפי תקציב שנת 2020).

ב. משרד האוצר יתגבר תקציב הרשות לבטיחות בדרכים בכל שנה בסך של 50 מיליון שקלים.

ג. מתוך תקציבי פיתוח כבישים עירוניים בשנים 2022 - 2023 ינוכה סך של 40 מיליון שקלים בשנה לתגבור תקציבי התמרוך ברשויות המקומיות.

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
• הורדת שיעורי העוני • בניית לשכות רווחה • ביטחון תזונתי • מאצ'ינג דיפירנציאלי	50 מיליון	9,708.302	500	9,712.856	2,500

רקע

נתוני שירותי הרווחה ביישובים הערבים מדאיגים ומחייבים טיפול יסודי. המוסד לביטוח לאומי מצביע על כך שיותר מ-50% מהאזרחים הערבים חיים מתחת לקו העוני, וכ-60% מהילדים. שיעורי האבטלה גבוהים במיוחד וגם אחוז הנכויות גבוה מהממוצע הארצי.

1. מימון שירותי הרווחה - מאצ'ינג:

הממשלה מתנה את השקעותיה בשירותי הרווחה בהשקעת רבע מהתקציב על ידי הרשויות המקומיות. דרישה זו יצרה מצב בו 90% מהרשויות הערביות שנמצאות בארבעת האשכולות הנמוכים מוותרות על תקנים בשירותי הרווחה.

2. בינוי תשתיות שירותי רווחה:

משרד הרווחה והשירותים החברתיים חייב להוציא לפועל תכניות להקמה, לשיפור תשתיות של מוסדות רווחה ומחלקות לשירותים חברתיים ביישובים הערבים, בדגש על פיתוח, הקמה והסבה לשימוש במבנים רב-תכליתיים. למען הסר ספק, תקציב זה הוא למטרות פיתוח תשתיות בלבד.

3. תגבור מערך העובדים הסוציאליים:

משרד הרווחה והשירותים החברתיים יוסיף, באופן מדורג, בין השנים 2022-2026, 200 תקנים של עובדים סוציאליים ליישובים הערבים על פי המודל הארגוני הנהוג במשרד. באם נדרש, יסייע משרד הרווחה להסיר חסמי איוש שונים לתקנים אלו ביישובים בהם יעלה צורך שמה.

4. חיזוק החוסן וההון האנושי במערך הרווחה:

א. משרד הרווחה והשירותים החברתיים יגבש תכניות ופעולות לחיזוק יכולות ואיכות צוותי הניהול והעובדים במחלקות לשירותים חברתיים ביישובי התכנית. פעולות אלו יכללו, בין השאר, הכשרות והדרכות למנהלים ועובדים סוציאליים במחלקות, לרבות כלים לפיתוח ארגוני ומיקוד בפיתוח שדרה ניהולית במחלקות.

ב. המשרד יפעל להפעלת תכנית הכשרה לתפקיד למסיימי תואר בתחום בחו"ל.

5. תגבור הפעלת תכניות רווחה:

יש להנחות את משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים לתגבר את הפעלתו של סל תכניות מותאמות, מניעתיות וטיפוליות ביישובי התכנית בין השנים 2022-2026. התכניות שיופעלו יכסו פעילות ייעודית בתחומי עבודת המשרד ובהתאם לתוכניות שהוסכמו.

6. אלימות, פשיעה ואלימות במשפחה:

תכניות ופעולות למניעת אלימות ופשיעה בחברה הערבית יתואמו בין כלל התכניות שבהפעלתו של המשרד במסגרת החלטות הממשלה על מס' 852, 4438, 513 לבין מענים שיופעלו במסגרת תכנית החומש הממשלתית למניעת אלימות ופשיעה וביחס לתוכניות למניעת אלימות במשפחה בחברה הערבית לרבות שיקום אסירים משוחררים.

7. התמודדות עם העוני:

דוחות העוני של הביטוח הלאומי מצביעים מדי שנה על עומק העוני בחברה הערבית. הסיבות לכך רבות ויש לטפל בהן על ידי כל המשרדים הממשלתיים. עם זאת, חלק מהכלים נמצאים במשרד הרווחה. המלצות וועדת אלאוף יושמו רק בחלקן. בשלב הזה אנו מציעים:

- א. הרחבת מרכזי מיצוי זכויות שיאפשרו למשפחות למצות זכויות ממשרדי ממשלה וממעסיקים.
- ב. הרחבת תוכניות למענה גמיש למשפחות נזקקות שיינתן לכ- 10,000 משפחות כדי לספק צרכים בסיסיים.

ג. הרחבת תוכניות ביטחון תזונתי

למימון התוכניות יש להקצות תקציב של 200 מיליון שקלים.

8. מימון התואם (מציננ) לתכנית:

על משרד העבודה והרווחה לגבש קריטריונים להפחתת המימון התואם לתוכניות שיופעלו במסגרת התכנית. תנאי להפחתת המציננ הינו התחייבות של הרשויות לא להפחית סכום זה מתקציבי הרווחה – זאת בניגוד לנעשה בשנים קודמות. סך הפחתת המימון תחולק באופן שווה ושקוף בין הרשויות המקומיות.

היקף התכנית: 2.5 מיליארד שקלים לשנים 2022-2026 בחלוקה התקציבית הבאה:

תקציב ממקורות משרד, הרווחה והשירותים החברתיים (מיליון שקלים)	תקציב תוספתי ממשרד האוצר (מיליון שקלים)	
30 (מתוספות תקציביות שהמשרד יקבל ב-2022)	470	2022
30	470	2023
30	470	2024
30	470	2025
30	470	2026

משרד הכלכלה והתעשייה / שרות התעסוקה

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
2,500	6,419.453	500	7,474.354 כולל תקציב המאבק בקורונה*	50	<ul style="list-style-type: none"> הקמת אזורי תעסוקה ותעשייה שילוב במחקר ופיתוח עידוד המגזר העסקי

* 4.749 מיליארד שקלים הוקצו לחיזוק התעשייה בתקופת הקורונה.

1. קידום ופיתוח אזורי תעשייה, תעסוקה ומסחר בחברה הערבית

אין עוררין על חשיבות הקמת אזורי תעשייה, תעסוקה ומסחר בחברה הערבית והשפעת הדבר על גידול בתוצר, יצירת מקומות תעסוקה, הפחתת שיעורי האבטלה, מיגור הפשיעה והאלימות ועל העלאת ההכנסות של הרשות המקומית, שתסייע לשיפור איכות השירותים, גיונם והרחבתם לרווחת תושביה.

המחסור בשטחי תעשייה ותעסוקה בישובים הערביים הינו נושא ידוע היטב למשרד הכלכלה והתעשייה ולמשרד האוצר, ולמרבה הצער טרם זכה להתייחסות הולמת על אף ריבוי החלטות הממשלה שדנו בנושא, לרבות החלטת ממשלה 922 אשר הקציבה תקציב עלוב ביותר לפתרון הסוגיה. גם החלטה 550 שהתקבלה ב 24.10.2021 לא נתנה מענה הולם לנושא.

כידוע, קיומם של אזורי תעשייה מפותחים משפיע באופן ישיר על רמת חיי התושבים, הן בהיבט היצע מקומות העבודה, הן ברמת השירותים המוענקים ע"י הרשויות המקומיות והן בהיבט שימור איכות הסביבה על-ידי מניעת פיזור לא מבוקר של בתי מלאכה באזורי המגורים הצפופים.

לאורך השנים ניסינו להשפיע על מקבלי החלטות במשרד האוצר ומינהל התכנון שדבקו במדיניות האזורית לחלוקת אזורי התעשייה. למרבה הצער דבקתם העיוורת בתפיסה זו הובילה עד כה לכשלון מהדהד, המתבטא ברמת השתתפות נמוכה של בני החברה הערבית בכוח העבודה במשק מחד גיסא, ורמה נמוכה בשירותים ובתשתיות המסופקות ע"י הרשויות המקומיות הערביות מאידך.

למען הסר ספק, אין אנו מתנגדים לתפיסה האזורית ברמה התכנונית המקצועית. אולם לא ייתכן כי תפיסה זו תתעלם מהעובדה כי מרבית שטחי התעסוקה "שבאזורים" נמסרו מזה שנות דור לרשויות היהודיות, אשר לא הותירו מקום לפיתוח אזורי תעשייה ברשויות הערביות. כאן המקום להדגיש שהמדינה היא זו שקבעה את מיקומם של אזורי התעשייה, ולכן היא זו שנושאת באחריות לתוצאות.

בנוסף על כך, יודגש כי אין כל סתירה בין פיתוח אזורי תעשייה גדולים ואזוריים לבין הצורך האקוטי לכל אחד מהישובים באזורי מלאכה מסודרים ומפותחים, לצורך פינוי המטרדים ומתן אופק לעסקים הקטנים להתפתח ולפתח את עסקיהם על פני שטחים יותר גדולים ויותר נגישים.

תוצאות המדיניות הממשלתית בעניין הקצאת אזורי תעשייה ותעסוקה:

פרמטר להשוואה	ישובים ערביים סוציו 1-3	ישובים יהודיים סוציו 1-3	פער באחוזים
חיוב ארנונה לעסקים לנפש בשקלים	252	847	236%
גביית ארנונה לעסקים לנפש בשקלים	180	598	232%
שיעור העסקים מסך חיוב הארנונה	18%	34%	84%
שטחי תעשייה ומלאכה במ"ר לנפש	0.93	3.29	254%
שטחי מסחר ושירותים במ"ר לנפש	1.81	2.83	56%

משבר הקורונה שפקד את המדינה חשף את המדיניות הממשלתית כלפי החברה הערבית במעורבות. הישובים הערביים כיבדו גם הפעם ותפסו את המקומות הראשונים בטבלת הישובים מוכי האבטלה – שיעור האבטלה בחלק מהישובים עלה מעל ל-40%. ההגבלות שהושתו על הניידות לרבות על הנסיעה בתחבורה ציבורית חשפו את הצורך האקוטי בקיום אזורי תעסוקה קרובים ככל שניתן למקום המגורים.

מתוך המענקים שחולקו לרשויות מקומיות בנין ההנחות שהוענקו לעסקים בסך 2.8 מיליארד שקלים רק 47 מיליון שקלים (1.7%) הוקצו לרשויות הערביות. כך נחשף היקף הכנסותיהן הזעומות של רשויות אלה. מתוך 16 מיליארד שקלים שמשלם המגזר העסקי בשנה בנין ארנונה רק 200 מיליון שקלים משולמים לרשויות הערביות.

ביום 16.8.2020 התקיימה ישיבה נרחבת בנושא בעיריית אום-אלפחם, אשר השתתפו בה ראשי רשויות מהחברה הערבית, אנשי עסקים, מומחים מהתחום ונציגים מארגוני החברה האזרחית הערבית. להלן המלצות הוועדה:

א. תקצוב תוכנית רב שנתית להקמת אזורי תעשייה, תעסוקה, פינוי עסקים ומסחר:

בהתאם להחלטת ממשלה 1539 גיבש מינהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה בשנת 2017 תוכנית רב שנתית להקמת אזורי תעשייה, תעסוקה ושירותים בישובים הערבים. היקף התוכנית עמד על כ-3 מיליארד שקלים והיא התבססה על העקרונות הבאים: השלמת פיתוח אזורי תעשייה, פיתוח אזורי תעשייה חדשים תוך מתן עדיפות לאזורי תעשייה זמינים, פינוי מטרדים ושילוב רשויות באזורי תעשייה מרחביים. בדיונים שהתקיימו עם האוצר ועם נציג ועד ראשי הרשויות, הסכים האוצר לתקצב 478 מיליון שקלים. בפועל התוכנית תוקצבה בכ-75 מיליון שקלים בלבד.

אנו מבקשים לאמץ את התוכנית המקורית בהיקף של 3 מיליארד שקלים, אשר הוכנה על בסיס עבודת שטח מאומצת, ולעדכן אותה על מנת שתכלול את הצרכים של כל הרשויות הערביות ללא יוצא מן הכלל.

ב. הקצאת תקציב לשם מימון משלים של אזורי תעשייה בהקמה:

אזורי תעשייה הנמצאים בשלבי הקמה ואשר זקוקים למימון משלים לשם איכלוס, דוגמת אזור התעשייה בעיר אום אל פחם.

ג. תיקון נוהל רשויות מקומיות לניהול הקמת אזורי תעשייה:

נוהל הרשויות בנושא מגדיר כי על הרשות המקומית או החברה הכלכלית המבקשת לפתח את אזור התעשייה שבתחום שיפוטתה לעמוד בתנאי סף של ניהול וביצוע תקציבי של עבודות פיתוח תשתיות ובניה בשלוש השנים האחרונות בהיקף של לפחות 50 מיליון שקלים. לעומת זאת, לאשכול רשויות ישנה אפשרות להגיש בקשה ללא עמידה בשום תנאי סף של ניסיון מקצועי או פעילות כספית קודמת.

חשוב לציין כי הרשויות, והחברות הכלכליות שמטעמן מכירות טוב יותר את התושבים ואת האזור, ולהן אינטרס מובהק בפיתוח אזור התעשייה. ולכן יוכלו לפעול בצורה מהירה יותר לפתח את אזור התעשייה. בנוסף, החברות המנהלות כיום את תוכניות הקמת אזורי תעשייה אינן מכירות את הישובים הערבים ונוטשות את קידום הפרויקטים כשהן נתקלות בקשיים הנובעים מבעלות על קרקע או קשיים ניהוליים אחרים.

לכן יש לתקן נוהל רשויות מקומיות לניהול הקמת אזורי תעשייה כך שיתאפשר לרשויות המקומיות או לחברות הכלכליות שלהן לפתח אזורי תעשייה בתחום שיפוטן.

ד. חסמי תכנון:

הוועדות המחוזיות היוו לאורך השנים חסם עיקרי בפיתוח אזורי תעשייה ותעסוקה בחברה הערבית תחת האמתלה של "מדיניות אזורית". בפועל, ועדות אלה נשלטות ע"י העיריות החזקות וגורמים ממשלתיים שמונעים משיקולים פסולים. ברוב הוועדות אין בכלל ייצוג לאזרחים מהחברה הערבית, בניגוד לחוק.

על כן אנו מבקשים כי יוביל משרד הכלכלה ביחד עם משרד המשפטים רפורמה במסגרתה יועבר הטיפול בתכנון אזורי התעשייה בישובים הערביים לותמ"ל.

ה. הקמת מינהלות לאזורי תעשייה ומתן סל כלים לרשות המקומית לתחזוקה וקידום העסקים:

כדי לעודד העברת מפעלים לאזורי תעשייה בישובים ערבים, אנו מציעים להקים מינהלות לאזורי תעשייה בישובים הערבים ולתקצב אותן, במטרה שיוכלו למשוך עסקים ויזמים אל אזורי התעשייה ולתחזק באופן שוטף את אזורי התעשייה. בנוסף, יש לפעול לתקצוב רב שנתי לקידום העסקים בשטחי הרשויות המקומיות, כדי שאזורי התעשייה יוכלו להיות ברי קיימא לעסקים, למועסקים ולרשויות המקומיות.

ו. הקמת מינהלת ייעודית לקידום הקמת אזורי תעשייה בישובים הערבים:

בדומה לותמ"ל ובשל מורכבות הנושא אנו מבקשים כי תוקם מינהלת מיוחדת בתוך מינהלת אזורי התעשייה ו/או הסמכת אחת החברות הממשלתיות, אשר תוביל את נושא הקמת אזורי התעשייה והמלאכה בישובים הערבים ותפעל להוציא לפועל את התוכנית הרב שנתית.

כמו כן תפעל המנהלת לקידום תכנון אזורי תעשייה על קרקע פרטית, איגוד בעלי הקרקעות וחשיפתם ליזמים שיכולים למנף אזורי תעשייה אלה.

7. תקצוב והכשרת פרויקטורים ערבים להסרת חסמים בהקמת אזורי תעשייה:

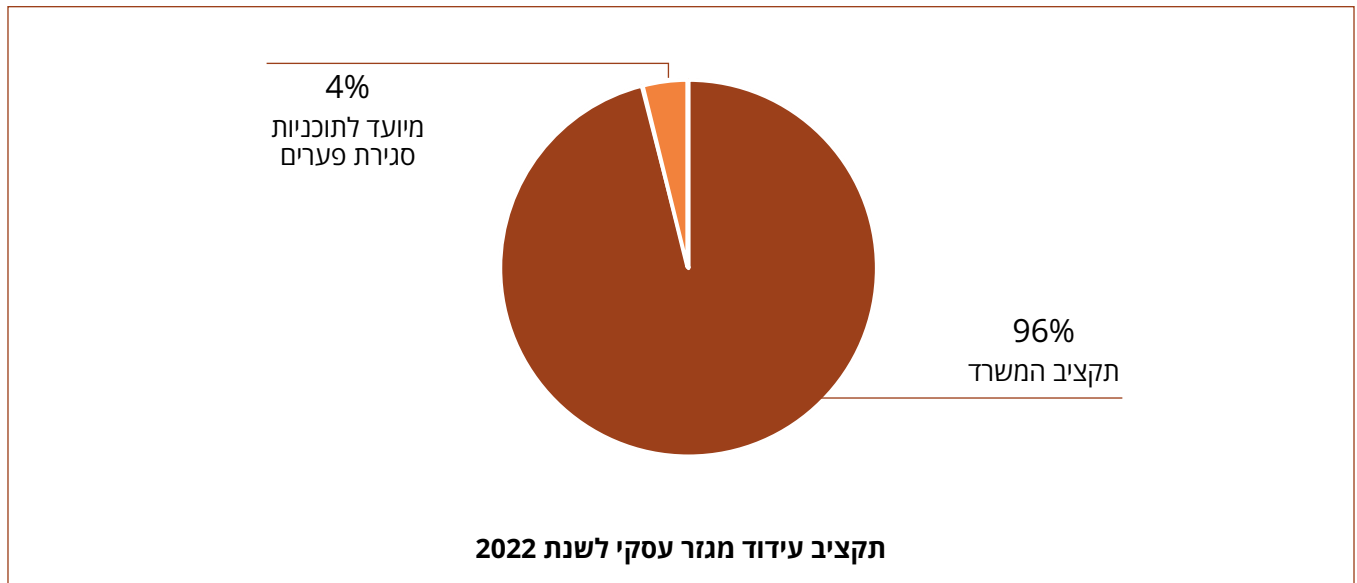
בקשתנו היא לפעול לתקצוב מידי של העסקת עשרה פרויקטורים ייעודיים לקידום אזורי תעשייה, אשר יפעלו ברשויות המקומיות הערביות להסרת חסמים וקידום הקמת אזורי תעשייה ומסחר ביישובים הערבים. לאור מורכבות נושא הבעלויות על קרקעות ברוב היישובים הערבים, הם יטפלו, בין היתר, בהסרת חסמים מול משרדי הממשלה, ועדות התכנון והתושבים. פרויקטורים אלה יכולים להוות את הבסיס למנהלת שצוינה לעיל.

ח. חלוקה צודקת של ההכנסות מאזורי תעשייה:

בהתאם להחלטות ממשלה 1539 ו-2365 מינהל אזורי התעשייה יתנה הרחבת אזורי תעשייה גדולים בהסכמת הרשויות שבשטחן ממוקם אזור תעשייה בחלוקה של ההכנסות עם הרשויות הערביות הסמוכות. לצערנו, משרד הכלכלה לא יישם את מדיניות הממשלה כאמור, והמשיך לסבסד הרחבת אזורי תעשייה על אף סירובן של רשויות לקדם חלוקת הכנסות. אנו דורשים כי המשרד ינקוט יד קשה כנגד הרשויות הסרבניות. כמו כן אנו מבקשים כי המשרד יבצע מיפוי לכלל אזורי התעשייה הגובלים ברשויות ערביות ויביל מדיניות של חלוקת הכנסות צודקת בין הרשויות.

2. פיתוח עסקים בחברה הערבית:

א. הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים חייבת לפתח מסלולי ייעוץ, מענקים ותמריצים (מבוססי הצלחה) שיקדמו את יכולת העסקים הקטנים בחברה הערבית, לרבות פיתוח ושדרוג היכולות הניהוליות ברמות הביניים והבכירות, להרחיב את מעגלי השיווק שלהם ללקוחות חדשים (מחוץ למעגל היישוב, רכש ממשלתי, לקוחות מחו"ל) לרבות באמצעות מתן הכשרות, בניית מערכים דיגיטליים ואתרי אינטרנט, עידוד הייצוא, קידום השיווק מרחוק ועוד.

ב. נוכח שיעור המעורבות הנמוך של העסקים מהחברה הערבית במערכי הרכש של הממשלה והחברות הממשלתיות, יש להנחות את מחלקת הרכש הממשלתי לבחון החסמים העומדים בפני ספקים מהחברה הערבית, להנמיך דרישות וחסמי כניסה ולעודד את השתתפותם במכרזי רכש ממשלתיים; לקבוע אסטרטגיה של העלאת המודעות והנגישות למכרזי הרכש הממשלתי לחברה הערבית; לקבוע יעדים מדידים להגברת ההשתתפות של הספקים מהחברה הערבית במעגלי הרכש הממשלתי; להמליץ על כלי ליווי, סיוע והכשרה באמצעות יועצים ומומחים שילוו את העסקים הקטנים להשגת היעדים שנקבעו דרך הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה.

ג. לצורך העמידה בצעדים המפורטים לעיל, **משרד הכלכלה והתעשייה יקצה לכל הפחות 25% מתקציב סניפי מעו"ף המופעלים על ידי הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, לטובת העסקים בחברה הערבית.**

ד. יש להקצות **20 מיליון שקלים בחמש שנים להשתתפות בקרן מיקרופייננס להלוואות לנשים ערביות.** משרד הכלכלה והתעשייה יקצה סכום זהה גם הוא מדי שנה.

ה. יש להקצות סך של **10 מיליון שקלים בכל שנה בין השנים 2022-2026** (וסך הכל 50 מיליון שקלים בחמש שנים) **כהשתתפות בקרן לעסקים להלוואות למסורבי קבלת הלוואות מקרן הלוואות בערבות מדינה,** אשר פועלת בסוכנות לעסקים קטנים במשרד הכלכלה והתעשייה ובשיתוף קרן קורת.

ו. נוכח היקף היצוא הנמוך יחסית המאפיין כיום את העסקים ביישובים הערבים, יש לאמץ את הודעת משרד הכלכלה והתעשייה, לפיה **יוקצו לכל הפחות 15% מתקציב כלי הסיוע של מנהל סחר חוץ לקידום פעילות התעשייה הערבית בשווקים הבינלאומיים** החל משנת 2022, זאת כאשר במהלך כל שנה תיעשה בחינה של ביקושים בפועל וההקצאה תיערך בהתאם. בנוסף יוקצו 20 מיליון שקלים בחמש שנים במטרה להשלים תיעוד במענקים בתוכניות עידוד לחו"ל ו/או מסלולים חדשים שייקבעו יחד עם הרשות לפיתוח כלכלי אשר מנוהלים במינהל סחר חוץ במשרד הכלכלה והתעשייה ותכנית תכל לפיתוח ועידוד יצואנים ויצוא במכון היצוא.

3. פיתוח איזורי כלכלי ומתן הטבות לתעשיינים

א. **לקדם תכניות לפיתוח כלכלי ואזורי ומנועי צמיחה אזוריים.** לצורך כך, יקצה משרד האוצר למשרד הפנים ו/או למשרד הכלכלה (כפי שיקבע בסיכום בין הרשות לפיתוח כלכלי לבין משרד האוצר) ברבעון הראשון לשנת 2023 תקציב תוספתי על סך 150 מיליון שקלים להשתתפות במימון תכניות ופרויקטים אזוריים ברשויות המקומיות הערביות, שיוגשו על ידי מקבץ של רשויות מקומיות ערביות ויאושרו במסגרת ועדת השקעות משותפת למשרדי הפנים, האוצר, משרד הכלכלה והתעשייה והמשרד לשוויון חברתי, על פי קריטריונים שיפורסמו מראש לעידוד שיתופי פעולה בין רשויות מקומיות ויובילו לפיתוח כלכלי, יצירת מקומות תעסוקה, פיתוח חברתי וסביבתי של הרשויות הערביות והאזור כולו לשם מיצוי הפוטנציאל הכלכלי של הרשות המקומית בפני עצמה וכחלק מתפיסה אזורית מערכתית.

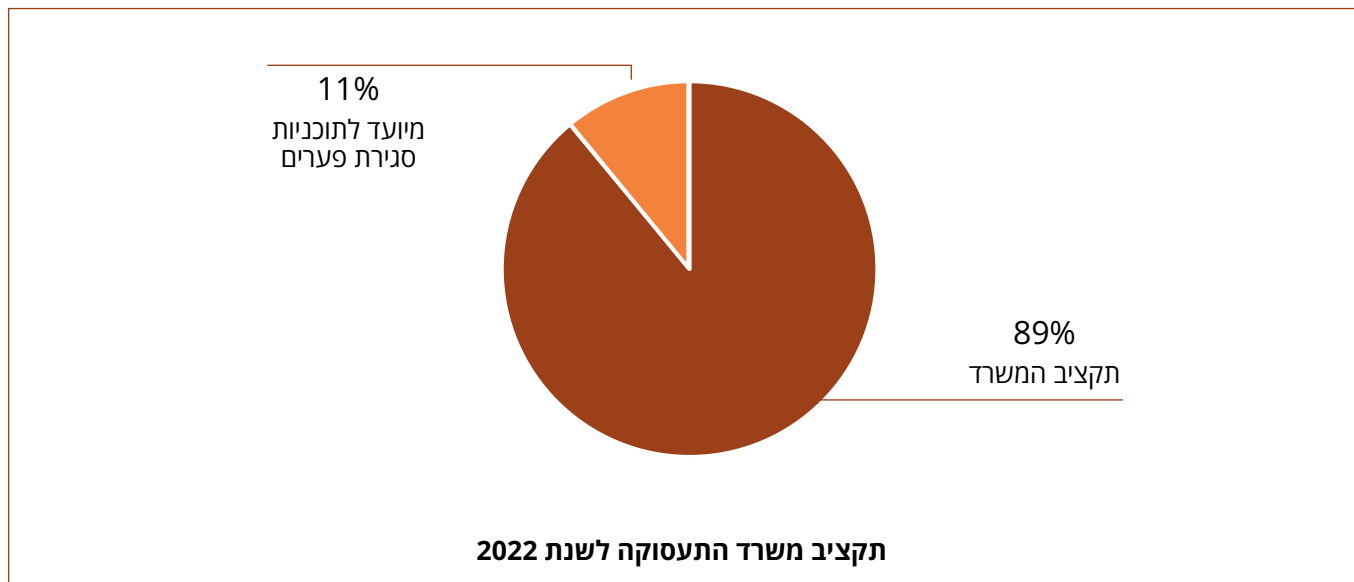
ב. נוהל תימרוץ הקמה והעתקת מפעלים – מנכ"ל משרד הכלכלה ומנהל רשות ההשקעות:

- יש לתקן את נוהל מנכ"ל 4.49, כך שישלול את ישובי הערבים שיהנו ממסלול תמרוץ של עידוד הקמה, הרחבה או העתקה של מפעלים ועסקים מענפי המסחר והשירותים לאזורי תעשייה ותעסוקה בחברה הערבית.
- יש לייצר מנועי צמיחה ויוטמעו חדשנות עסקית וטכנולוגית במפעלים ובעסקים מענפי המסחר והשירותים, אשר תביא להגדלת התעסוקה והפריון בקרב החברה הערבית. התוכנית תכלול פיתוח מסלול תמיכה לעידוד הקמת והרחבת מפעלים ו/או העתקת מפעלים לאזורי התעשייה בחברה הערבית, מסלול תמיכה ליצור מתקדם, מסלול תמיכה במפעלים המעסיקים אוכלוסיות מגוונות (בדגש על החברה הערבית) ומסלול להגדלת פרוץ בתעשייה בעסקים ערבים. לאחר שתסוכם התוכנית ולצורך ביצועה, רשות ההשקעות תקצה 10% מתקציבה מדי שנה ומשרד האוצר יקצה סכום נוסף של 150 מיליון שקלים מדי שנה לרשות ההשקעות.
- משרד הכלכלה והתעשייה יקצה לכל הפחות 5 מיליון שקלים במשך שלוש שנים, למכון לייצור מתקדם, בהמשך להחלטה מספר 2262 של הממשלה מיום 08.01.2017, עבור מפעלים בבעלות ערבית. לצורך כך יעביר משרד האוצר למשרד הכלכלה והתעשייה 5 מיליון שקלים.
- עידוד קליטת עובדים ערבים על ידי רשות ההשקעות: יגובש נוהל עידוד "עסק מחברת המיעוטים", ומתן כלי סיוע, בהתאם לשיעור עובדים, בעלות, מיקום גיאוגרפי וכו'. רשות ההשקעות תקצה 500 מיליון שקלים לשנים 2022-2026. מדי שנה יוקצה התקציב בין המסלולים השונים על פי הביצוע בפועל על ידי רשות ההשקעות.

משרד העבודה והתעסוקה

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
• עידוד תעסוקה לצעירים ונשים • תעסוקת הורים ומעונות יום • הכשרות מקצועיות	50	4,205.208	500	3,395.011	2,500

נוכח הירידה המתמשכת בשיעורי התעסוקה של גברים ערבים, הפערים הגדולים בין שיעורי התעסוקה של נשים ערביות לנשים יהודיות וההשפעה הכלכלית העצומה של פערים אלו על הצמיחה במשק, הממשלה חייבת לאמץ את **המלצות הצוות הבין-משרדי בנושא תעסוקה בחברה הערבית** שדן והמליץ על פתרונות לקידום התעסוקה בחברה הערבית.

1. יעדי תעסוקה: הממשלה חייבת לאמץ את יעדי הועדה לקידום תחום התעסוקה 2030 ביחס לחברה הערבית לפיהם:

א. יגדל שיעור השתתפות הנשים הערביות בשוק העבודה ל-45% עד שנת 2026 ותהיה עלייה של 2.6% לשנה בשכר החודשי הנומינלי.

ב. ביחס לגברים הערביים, יעד שיעור ההשתתפות שלהם בשוק העבודה עד לתום שנת 2026 הינו עלייה שנתית של נקודת אחוז אחת לפחות מדי שנה. ביחס לשכר, עלייה של 3% לשנה בשכר החודשי הנומינלי.

ג. הממשלה תאמץ את המלצת הצוות הבין-משרדי ותסמן את קבוצות היעד העיקריות לצורך מתן מענים להשגת יעדי התעסוקה:

• גברים ונשים ערביים צעירים עם השכלה תיכונית ומטה

• צעירות ערביות עם השכלה אקדמאית ועל תיכונית

2. לצורך השגת יעדים אלו על הממשלה להנחות את זרוע העבודה, משרד הכלכלה והתעשייה, משרד האוצר ושירות התעסוקה לנקוט בצעדים הנדרשים והמפורטים במסגרת דוח הצוות הבין-משרדי.

צעדים אלו יכללו בין היתר:

- א. הרחבת מסלולים לתמרח מעסיקים ברשות ההשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה להעסקת עובדים מהחברה הערבית בדגש על קבוצת הצעירים חסרי השכלה אקדמאית (בנייה או הרחבת תת מסלול לצעירים חסרי מעש), מסלולים שמעודדים תעסוקה מרחוק, הרחבת המסלולים המתמחים קליטת מתמחים וצעירים במשרתם הראשונה;
- ב. סיוע במבחני הרישוי ללומדים בחו"ל ובהשתלבותם בתעסוקה מותאמת ללימודיהם;
- ג. מתן תמרוץ כלכלי לעובדים במטרה לעודד חזרה לעבודה;
- ד. מתן תמרוץ כלכלי לחסרי מעש במטרה לעודד כניסה לעבודה;
- ה. הרחבת תוכנית מעגלי תעסוקה בשירות התעסוקה לעידוד כניסה לעבודה בקרב מקבלי הבטחת הכנסה.
 - ו. חיזוק מיומנויות השפה העברית והאנגלית;
 - ז. הפעלת מנגנון תמרוץ למכללות הטכנולוגית לשם הגדלה משמעותית של מספר הסטודנטים הערבים הלומדים במכללות טכנולוגיות;
 - ח. הגדלת שיעור הדיפלום והפחתת שיעור הנשירה במכללות טכנולוגיות באופן ניכר על ידי מתן מלגות ללומדים במצב סוציו-אקונומי נמוך ומימון תוכניות לליווי וסיוע לסטודנטים ערבים;
 - ט. התאמת פעילות מרכזי ריאן והרחבת הכלים והמענים במסגרתם;
 - י. הגדלת מספר ההכשרות המקצועיות האפקטיביות והפחתת שיעור הנשירה תוך העדפת מסלולי הכשרה משולבי השמה. על ההכשרות להיות מונגשות שפתית וגאוגרפית ומותאמות לקהל היעד;
 - יא. הגדלת היצע מעונות היום ברשויות הערביות וערים מעורבות;
 - יב. הסבת הנדסאים ואקדמאים והכוונה למקצועות בביקוש ותיעדוף גבוה;
 - יג. גיבוש תוכנית להסבות מקצועיות למבוגרים העוסקים במשלוחי יד פיזיים או בעלי רמת שחיקה גבוהה;
 - יד. קידום ומימון תוכניות ופעילויות להגדלת הגיוון התעסוקתי.

לצורך השגת יעדים אלו, יוקצו התקציבים הבאים:

- א. זרוע העבודה - מיליארד שקלים בחמש שנים
- ב. שירות התעסוקה - 500 מליון שקלים מדי שנה.
- ג. רשות ההשקעות - מנהל מסלולי תעסוקה - 500 מיליון שקלים מדי שנה
3. על הממשלה לאמץ את המלצות הצוות הבין-משרדי בכל הנוגע להגברת הבינוי של מעונות יום ביישובים ערבים וערים משותפות ולהנחות את האגף למעונות יום להקצות סך של 40% מתקציבו לצורך תכנון והקמה של מעונות יום בחברה הערבית ולפעול בהתאם להמלצות שנקבעו בדוח, כאשר לפחות 500 מיליון שקלים יוקצו למימון תכנון של מעונות יום ברשויות ערביות וערים מעורבות. כמו כן, יוקם צוות ייעודי שיתכנס מדי רבעון ותפקידו לדון בחסמים הקיימים בבינוי מעונות יום ביישובים הערבים ובערים מעורבות לצורך הסרתם. בנוסף, האגף יפעל בצורה אקטיבית להעמדת מידע זמין ועדכני לחברה הערבית ביחס לזכויות ההורים בכל הנוגע לסבסוד שכר הלימוד במעונות יום.
4. רשות המסים תמשיך בהפניית 33% מתקציב הפרסום של רשות המסים לעניין מס הכנסה שלילי לאוכלוסיה הערבית לצורך שיווק תכנית מענק הכנסה (מס הכנסה שלילי) והגדלת הניצול של התכנית. רשות המסים תדווח לרשות לפיתוח כלכלי על שיעור הניצול של המענק בקרב החברה הערבית מדי שנה. ככל שקיימים חסמים בפני החברה הערבית לניצול המענק, יפעלו הצדדים להסיר אותם.

המשרד לשיוויון חברתי

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
500	181	100 מתוך סכום זה מיועד לרשות לפיתוח: 35.675	197	19.029	<ul style="list-style-type: none"> מענה לקשישים תוכניות לצעירים תוכניות לנשים הפעלת הרשות לפיתוח כלכלי

1. רשות הצעירים

הממשלה נדרשת לאמץ את המלצות הצוות הבין-משרדי אשר דן בקידום אוכלוסיית הצעירים הערביים ובצמצום תופעת חוסר המעש בקרבם במטרה להפחית את שיעור הצעירים הערבים שאינם במסגרת תעסוקתית או השכלה מתוך קבוצת גילאי 17 - 24, במטרה להעלות את תחושת המסוגלות והשייכות של הצעירים הערבים להשתלבות חברתית וכלכלית.

לצורך השגת יעדים אלו, על הממשלה להנחות את רשות הצעירים במשרד לשוויון חברתי, משרד הרווחה והשירותים החברתיים, זרוע העבודה, שירות התעסוקה הישראלי, משרד החינוך, כי ינקטו בצעדים הנדרשים והמפורטים במסגרת דוח הצוות הבין משרדי לרבות: א. הרחבת תשתיות מרכזי הצעירים ברשויות המקומיות הערביות תוך חיזוק ההון האנושי, המבנים, המענים וההיבטים התפעוליים. התוכניות יכללו יעדים מדידים להשתתפות צעירים באבחנה מגדרית.

ב. יש להטיל על משרד החינוך וזרוע העבודה בתיאום עם המל"ג/ות"ת להרחיב את תוכניות ההכון התעסוקתי, ועל רשות הצעירים להפעיל תוכניות ייעודיות להשלמת פערים לאחר התיכון על בסיס התשתיות הקיימות. התוכניות יכללו השלמת בגרויות, חיזוק השפה העברית והאנגלית, לימודי פסיכומטרי, הכון התנהלות כלכלית ושיפור האוריינות הדיגיטלית.

ג. יש להפעיל תוכנית שנת מעבר לצעירים הערבים שמטרתן הגברת תחושת השייכות, פיתוח יכולות המנהיגות, הכנה לחיים הבוגרים והקניית כלים וכישורים לתעסוקה ולאקדמיה.

ד. יש לחזק את מכוני המנהיגות הפעילים בחברה הערבית, לייצר תכניות נוספות ששמות דגש על מעורבות חברתית ואזרחית פעילה לצד הבטחת ההשתלבות בשוק העבודה.

ה. יש להרחיב את תכנית רואד (הישגים לחברה הערבית) שכוללת הכון תעסוקתי.

2. אזרחים ותיקים:

המשרד לשוויון חברתי נדרש לתגבר את התוכניות לסיוע לאזרחים ותיקים בסכום של 100 מיליון שקלים בחמש השנים הבאות.

3. הרשות לפיתוח כלכלי:

תפקידה של הרשות לפיתוח כלכלי הוא לתכל את פעילות הממשלה בחברה הערבית ובכלל זה את ביצוע התקציב בהתאם להחלטת הממשלה, זאת על מנת להביא למיצוי הפוטנציאל הכלכלי של החברה הערבית, לעודד את הפעילות הכלכלית והעסקית ולפעול לשילוב החברה הערבית בחברה ובכלכלה הישראלית.

משרד הפריפריה, הנגב והגליל

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
750	341	150	366	40	• מרכזי צעירים • מיתוג וחדשנות

הממשלה חייבת להנחות את משרד הפריפריה הנגב והגליל להעביר לרשויות המקומיות הערביות מדי שנה סך של 40% מסך כלל התקציבים המופנים על ידו לרשויות המקומיות בישראל (בשנת 2020 חולקו סך של 58 מיליון שקלים לכלל הרשויות בישראל; לחברה הערבית כולל העדה הדרוזית והצ'רקסית הוקצו סך של 4.6 מיליון שקלים המהווים 10% מסך תקציב המשרד, כאשר מתוך הסכום הזה 4.5 מיליון שקלים הינם תקציב מיוחד המיועד לחברה הדרוזית והצ'רקסית).

לצורך השגת יעד זה, יקצה המשרד סכום שנתי בסך 150 מיליון שקלים ליישובים הערבים ויפעל כדלקמן:

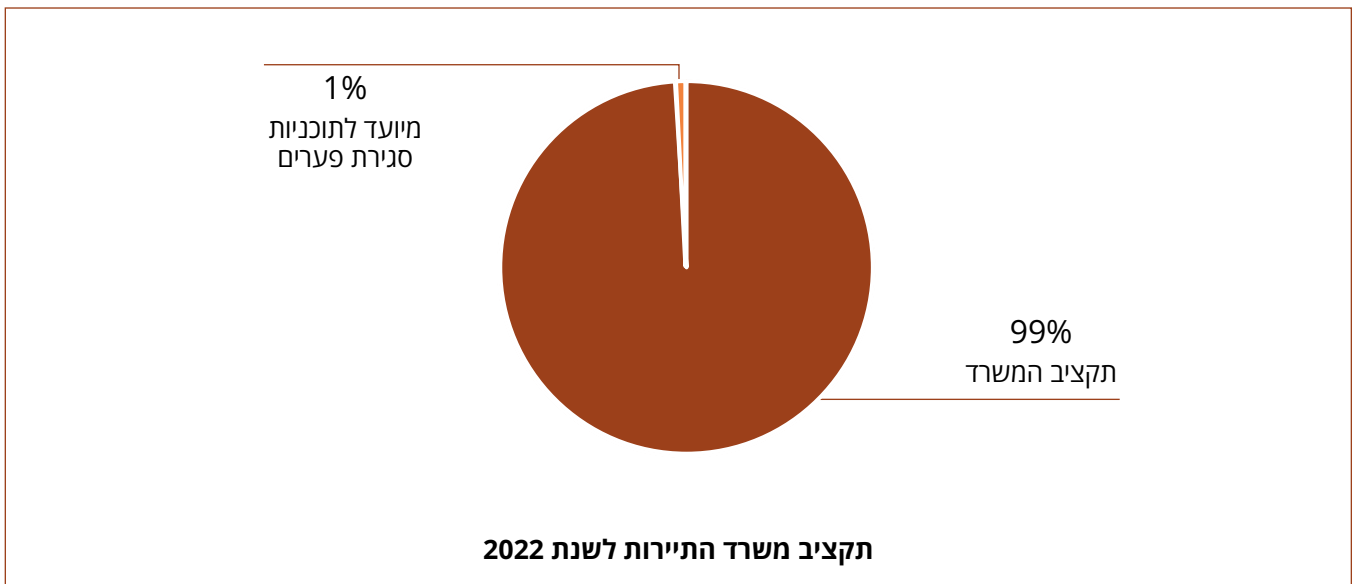
1. המשרד יפעל להנגשת הקולות קוראים שהוא מפרסם לחברה הערבית ויפעל דרך הפצה ייעודית והסברה מותאמת למיקסום פוטנציאל ההגשות מצד הרשויות.
2. המשרד ימשיך לפרסם את הקולות קוראים בשפה הערבית, לצד פרסום ברשתות ובעיתונות הערבית.
3. המשרד יערוך תוך 90 ימים מיפוי לצרכים הייחודיים הקיימים ביישובים הערבים ולחסמים הקיימים בפני הרשויות הערביות למיצוי המשאבים הממשלתיים שמפורסמים, ויפעל להתאים את המענים והקולות קוראים המפורסמים למענים והצרכים הנדרשים. הדוח יועבר לרשות לפיתוח כלכלי.
4. המשרד יערוך מפרט פרויקטים נחוצים וחסרים בחברה הערבית (גני שעשועים, מרכזי צעירים, מרכזי חדשנות ועוד) ויפעל לשווקם במסגרת ייעודית לרשויות המקומיות הערביות מדי שנה לצורך עמידה ביעד הממשלתי לעיל.
5. המשרד יפעל בשיתוף פעולה עם הרשות לפיתוח כלכלי ומשרד התיירות לקידום פעילות ייעודית למיתוג התיירות ביישובים הערבים ומיצוי הפוטנציאל הכלכלי בהם.
6. המשרד ידווח מדי חצי שנה לרשות לפיתוח כלכלי על אחוז ההקצאות התקציביות שהועברו לרשויות הערביות מתוך סך ההקצאות התקציביות שבוצעו ועל אחוז הניצול הכספי לפי רשות. בסוף כל שנה, המשרד ידווח לרשות לפיתוח כלכלי על מספר הבקשות של הרשויות הערביות שלא אושרו לקבלת תקציבים ועל הסיבות שבגינן שנפסלו.

משרד התיירות

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
<ul style="list-style-type: none"> • עידוד תיירות • מיתוג ושיווק: נגב, נצרת וג'סר אלזרקא 	50	1,589.034	300	487.740	1500

* כולל תקציב יעודי בעקבות הקורונה

המשרד חייב לגבש תוכנית אסטרטגית לפיתוח התיירות המקומית והבינלאומית ליישובים בחברה הערבית.

התוכנית תגובש לפי העקרונות הבאים:

1. התוכנית תיקח בחשבון את היתרונות היחסיים והמאפיינים הייחודיים של היישובים הערבים בצפון, במשולב, בערים המעורבות ובנגב.
2. התוכנית תתמקד במרחבי תיירות וביישובים שזוהו בעלי פוטנציאל לתיירות פנים ותיירות נכנסת בדגש מיוחד על:
 - א. העיר נצרת והתיירות הדתית בה וביישובים הסמוכים לה;
 - ב. כפרי הצפון והתיירות החקלאית, הטבע, המלונות והקולינריה;
 - ג. הישוב ג'סר א זרקא כישוב חוף ערבי יחיד;
 - ד. יישובי המשולש שמהווים מוקדי תיירות פנים וקולינריה למרכז הארץ;
 - ה. כפרי הנגב לקידום התיירות המדברית.
3. התוכנית תהיה כוללת ותיתן דגש גם להיבטי השיווק, ההכשרה, מערך העסקים ותשתיות התיירות וסיוע במענקי תמיכה.
4. התוכנית האסטרטגית תלווה בתוכנית עבודה מפורטת עם מדדי הצלחה (מדדי תוצאה ותפוקה) ברורים ומקובלים.
5. מרכז ההשקעות יקצה תקציב יעודי למיזמי תיירות, כולל תמיכה בבניית מלונות, אכסניות נוער, צימרים, הכשרת מדריכי טיולים וקידום עסקי תיירות קטנים ובינוניים.

לצורך יישום מיטבי של התוכנית, הממשלה תקצה סכום של 300 מיליון שקלים מדי שנה במשך השנים 2022-2026.

הרשות למים וביוב ומפעלי מים

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
1,000	882.654	200	807.536	100	• שדרוג מערכות מים וחיבור לפתרונות קצה

1. נוכח פערי ההתחברות לתשתיות הביוב בין היישובים הערבים ליישובים היהודים, הרשות הממשלתית למים ולביוב תבצע השקעה משמעותית להגדלת שיעור משקי הבית המחוברים לתשתיות הביוב, כך ששיעור משקי הבית המחוברים למערכת הביוב יעמוד על 90%.

2. רשות המים תתקצב פרויקטים עבור הקמת תשתיות ביוב הנמצאים באחריותה ומשרתים את יישובי החברה הערבית, לרבות הקמה ושדרוג מט"שים ותחנות שאיבה וכן תשתיות ביוב היוצרות חסמי דיור.

3. היקף התוכנית והפרויקטים יעמוד על סך 1.2 מיליארד שקלים, כאשר רשות המים תקצה 100 מיליון שקלים מתקציב הפיתוח בתחום הביוב שלה. התקציבים יוקצו ויועברו בהתאם לנוהלי רשות המים. תקצוב הפרויקטים לא יפחת מסך של מיליארד שקלים במשך 5 שנים, כאשר משרד האוצר יקצה 500 מיליון שקלים כתקציב תוספתי. רשות המים תפעל לניצול מלא של סכומי ההשקעות בפרויקטים שיוגשו לאישורה על ידי הרשויות ותאגידי המים והביוב לפי נוהלי הרשות, ותנגיש בצורה אקטיבית ושקופה את המשאבים לרשויות ולתאגידי המים והביוב הפועלים בחברה הערבית וזאת על מנת לאפשר הגדלת היצע יחידות הדיור ושיפור שירותי המים והביוב לתושבי אותם יישובים.

4. רשות המים תדווח אחת לחצי שנה לרשות לפיתוח כלכלי על הפרויקטים שאושרו, הסכומים ששולמו וחסמים, ככל שנתגלו בביצוע הפרויקטים.

משרד התקשורת

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
600	227.986	120	64.697	10	<ul style="list-style-type: none"> פרישת סיבים אופטיים השקעה בהפקות טלוויזיה בערבית

בהחלטת הממשלה מספר 371 מיום 13 בספטמבר 2020 ובתיקון חוק התקשורת מספר 74 מדצמבר 2020, נקבעו לחברת בזק חובות ברישיונה לפרישת רשת סיבים אופטיים (FTTH) לכ-80% ממשקי הבית, ומאידך הוקמה קופת תמרוץ אשר תפקידה לגבות תשלומים מחברות התקשורת ובאמצעותם לתמך פרישת רשת סיבים אופטיים לכ-20% משקי הבית הנוותרים. מפילוח משקי הבית הנפרשים על ידי חברת בזק עולה כי החברה תכסה כ-90% ממשקי הבית היהודים, אך כ-50% בלבד ממשקי הבית הערבים.

על מנת להתמודד עם אי-שוויון זה, אשר יגדיל את הפערים באיכות תשתיות התקשורת הקיימים כבר כיום, כתוצאה מאפלייה שנקטה בה חברת הוט ורשלנות משרד התקשורת, ולנוכח חשיבותן של תשתיות תקשורת נייחות מבוססות סיבים אופטיים כתשתית חיונית בתחומים רבים בחיי האזרח, בעבודה, בלימודים, בפנאי, ומתוך חשיבותן כגורם המקרב את הפריפריה למרכז ויכול להקטין את אי-השוויון ולהרחיב את אפשרויות התעסוקה, תוך חיסכון בעלויות נסיעה וגודש בכבישים, על הממשלה להטיל על משרד התקשורת לאגם משאבים נוספים (הן תקציביים והן חוץ תקציביים) על מנת שפרישת קופת התמרוץ תואץ כך שמשקי הבית הערבים הנכללים בקופת התמרוץ ייפרשו במקביל ללוחות הזמנים שנקבעו לפרישת חברת בזק ובקצב זהה ליישובים היהודים. ככל שנדרש, על משרד האוצר להעמיד הלוואה תקציבית לקופת קרן התמרוץ, אשר תאיץ את תהליך הפריסה לפי הקצב הנקבע לעיל, הקרן תחזיר את הלוואה מהתקבולים שלה.

ככל שיידרש להשלמת המהלך, על משרד התקשורת לפעול לבצע את תיקוני החקיקה בהתאם.

הסכום הנדרש בתחום זה הינו 100 מיליון שקלים בתקציב 2022 ו-500 מיליון שקלים בחמש שנים.

רשויות השידור:

הזכיינים של רשויות השידור במשרד התקשורת מפלים את הציבור הערבי בהפקות טלוויזיה וקולנוע. כדי לסגור את הפערים בתחום יש לפעול להקצאת 20 מיליוני שקלים להקמת קרן הפקות קולנוע וטלוויזיה בשפה הערבית. הקרן תפעל לצד קרן הקולנוע הערבי שתוקם במשרד התרבות ותעסוק בקידום תעשייה הקולנוע והטלוויזיה.

דיגיטל והנגשת השירותים הממשלתיים

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
100	363	20			• סגירת הפער הדיגיטלי

הממשלה יצרה פער דיגיטלי בין החברה הערבית לבין כלל החברה. הממשלה מכירה בחשיבות השימוש בדיגיטל כמנוף עוצמתי לפיתוח כלכלי חברתי של הפרט והחברה הערבית בישראל ולצורך כך הממשלה חייבת להטיל על ישראל דיגיטלית לגבש תכנית לאומית אסטרטגית לצמצום פערים ולחיזוק יכולות דיגיטליות בחברה הערבית בדגש על צמצום פערי אוריינות דיגיטלית, תשתיות אינטרנט ופיתוח כלים ואמצעים דיגיטליים בשלטון המקומי, לטיוב השירותים לאזרח ולהעצמת הרשויות המקומיות. התכנית תכלול מטרות וכיווני פעולה מוגדרים, לרבות מסגרת מדידה תוצאתית ותפוקתית. גיבוש התכנית יכלול מהלך שיתוף ציבור הכולל ארגוני חברה אזרחית, רשויות מקומיות וארגונים כלכליים הפועלים בחברה הערבית, מובילים דיגיטליים ברשויות המקומיות ביישובים הערבים, אנשי חינוך, אקדמאים בתחום ועוד.

הממשלה חייבת להנגיש את השירותים הממשלתיים לחברה הערבית ולדאוד להעלאת המודעות של החברה הערבית לפעילות הממשלתית ולהנחיות הממשלתיות, לצורך כך:

א. יש להטיל על רשות התקשוב הממשלתית וממשל זמין לגבש תוכנית פעולה מדידה להעלאת שיעור השימוש של החברה הערבית בשירותים הממשלתיים המקוונים (בדגש על האזור האישי) כך שבתום חמש שנים אחוז המשתמשים בשירותים המקוונים מקרב החברה הערבית יעמוד על 50%.

ב. יש להנחות את משרדי הממשלה ולשכת הפרסום הממשלתית להעלות את שיעור הוצאות הפרסום המיועדות לחברה הערבית לסך של 20% מתקציבי הפרסום החל משנת 2022.

למימוש יעדים אלה יקצה משרד האוצר סכום של 20 מיליון שקלים בשנה.

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
500	582.441	100	508.414	50	• חיבור בתים ושכונות לרשת החשמל

נוכח הפערים הכלכליים והקושי במימון פרויקטים בתחום אנרגיה מקיימת ברשויות הערביות אשר גורמים לפערים משמעותיים בחדירת טכנולוגיות להתייעלות, חיסכון, ייצור אנרגיה ותחבורה נקייה. משרד האנרגיה יפעיל תוכנית רב שנתית לטובת פרויקטים בתחום האנרגיה, לרבות איפוס צריכת האנרגיה הרשותית (קיצוז הצריכה על ידי ייצור אנרגיה), מעבר לתחבורה נקייה, חדשנות טכנולוגית, העלאת מודעות ומנגנוני יישום.

1. יעדי התוכנית הם כדלהלן:

- א. הרשויות המשתתפות יקטינו את צריכת האנרגיה שלהן בשיעור של 20% לפחות.
 - ב. סך ההספק המותקן ממקורות אנרגיה מתחדשת יעמוד על כ-55 מגה וואט לפחות.
 - ג. יותקנו 125 עמדות טעינה איטיות ו-10 עמדות טעינה מהירות לרכב חשמלי בשטחי הרשויות הערביות, לרבות מרכזי תעשייה.
 - ד. יפעלו בתחומי הרשויות 10 משאיות מונעות גט"ד לפחות.
 - ה. ייכתבו שלוש תכניות פעולה לאקלים ואנרגיה לפחות.
 - ו. יפותחו לפחות עשרה פרויקטים ומחקרים חדשניים ברשויות ותוגבר המודעות לנושא בקרב הציבור והעסקים ברשויות התכנית.
2. לצורך השגת יעדי התוכנית, יתוקצבו הצעדים הבאים:
- א. אמצעים להתייעלות באנרגיה ברשויות התכנית.
 - ב. ייצור אנרגיה מתחדשת ברשויות התכנית.
 - ג. התקנת עמדות לכלי רכב חשמליים ורכישת משאיות מונעות גט"ד.
 - ד. כתיבת תכניות פעולה להיערכות לשינוי אקלים ומעבר לאנרגיה מקיימת.
 - ה. פרויקטים ומחקרים חדשניים.
 - ו. העלאת מודעות לתחום האנרגיה המקיימת באמצעות הסברה, חינוך והכשרה.
 - ז. הפעלת מנהלי אנרגיה ברשויות פיילוט, באשכולות ומנהלי פרויקטים.

המשרד להגנת הסביבה

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
600	375.859	120	368.354	50	<ul style="list-style-type: none"> שדרוג הטיפול בפסולת כפר הדייגים ג'סר אלזרקא ושמורות הטבע

למרות שהתעשייה המזהמת לא הגיעה לרוב היישובים הערבים, הם סובלים מפערים בתשתיות איכות הסביבה. כתוצאה מפערים בשירותי פינוי אשפה ביישובים רבים שורפים את האשפה וגורמים לזיהום יישובי. המשרד להגנת הסביבה חייב לגבש תכנית לשיפור מצב הסביבה ביישובי החברה הערבית.

יש להקים צוות בין משרדי בשיתוף ארגונים סביבתיים ערבים ונציגי וועד הרשויות המקומיות אשר יגבש ביחד עם משרד להגנת הסביבה בנוגע לתוכנית הסביבתית.

1. התוכנית הסביבתית תוכן, בין היתר, בהתאם לעקרונות הבאים:

א. קיום הליכים של שיתוף ציבור מקדימים בקרב יישובי החברה הערבית.

ב. יתרון לגודל וריכוז מאמץ - מעבר לניהול משק הפסולת בראייה איזרית.

ג. העצמת יכולות בקרב הרשויות המקומיות הנמצאות באשכולות הנמוכים.

ד. הגברת החינוך הסביבתי לפני הפיקוח והאכיפה בתחום איכות הסביבה.

ה. עידוד מנהיגות מקומית, העלאת מודעות ובניית יכולות בתחום איכות הסביבה בקרב האוכלוסייה.

ו. הבטחת המשכיות של הפעילויות נשוא התוכנית הסביבתית לאורך זמן.

2. להקצות למשרד להגנת הסביבה את התקציבים התוספתיים הבאים:

א. 100 מיליון שקלים כתקציב תוספתי עבור ביצוע פעילויות ייעודיות לשיפור מצב איכות הסביבה, היערכות לשינוי אקלים ופעולות חינוך והסברה ביישובי החברה הערבית בהתאם לתוכנית הסביבתית.

ב. הקרן לשמירת הניקיון תקצה, בכפוף לחוק שמירת הניקיון, תשמ"ד-1984, סכום של עד 20 מיליון שקלים, בהלימה לאמור בסעיף 1.ב, עבור המשך הסדרת משק הפסולת ביישובי החברה הערבית, לרבות הקמה ושדרוג של תשתיות לטיפול בפסולת ומחזור.

ג. רשות הטבע והגנים תגבש ביחד עם היישובים והתושבים הסמוכים לשמורות תוכנית רב שנתית לפיתוח שמורות ושילוב התושבים בהדרכות ושימושים (כפר הדייגים ג'סר אזרקא, הכרמל, בית ג'אן והנגב).

משרד הפנים והשלטון המקומי

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
<ul style="list-style-type: none"> • תקציב פיתוח • השוואת הקצאת מענקי איזון • מינהל התכנון • שירותי דת ללא יהודים 	500	7,520.470 כולל תקציב המאבק בקורונה	650	6,387.635	3,250

* תקציב זה כולל סיוע לרשויות המקומיות להתמודדות עם הקורונה ומענקי איזון לרשויות המקומיות, שבמסגרתם קיימת אפלייה כלפי הרשויות הערביות.

הרשויות המקומיות הפכו לשק החבטות הציבורי ביישובים הערבים. יש לפעול לשיפור רמת השירותים ורמת החיים של התושבים ברשויות המקומיות הערביות. להשגת המטרה, משרד הפנים יפעל באמצעים העומדים לרשותו לצורך סגירת הפער בהוצאה לתושב בין הרשויות ערביות לרשויות היהודיות במעמד סוציו אקונומי 1-5, בניכוי ההשתתפות הממשלתית, עד לשנת 2026.

1. על מנת להשיג מטרה זו, על הממשלה לפעול בין היתר:

- א. להגדלת ההכנסות העצמיות של הרשויות המקומיות מארנונה לעסקים;
 - ב. להגדלת ההכנסות של הרשויות ממענקים ממשלתיים;
 - ג. להגברת הנגישות של הרשויות למשאבים הממשלתיים והגדלת המיצוי והמימוש;
 - ד. לשיפור התשתיות הארגוניות והניהוליות והגדלת יכולות הביצוע;
 - ה. ליעול הוצאות הרשויות על שירותים מוניציפאליים;
 - ו. לשיפור ההיערכות לחירום;
 - ז. לקידום שיתופי פעולה אזוריים לטובת פיתוח כלכלי אזורי;
 - ח. להקצאת קרקעות לשירותי ממשלה הנדרשים לאוכלוסייה, לרבות תשתיות תחבורה, כיבוי אש, בריאות, תיירות, הוחה ומשרדי ממשלה נוספים על פי הנדרש.
2. **מענקי איזון:** לצורך סגירת הפער בחלוקת מענקי האיזון וסיוע לרשויות בהגדלת ההוצאה על שירותים מוניציפאליים לטובת שיפור רמת השירותים (בדגש על שיפור פני העיר, ניקיון במרחב הציבורי והגברת הביטחון האישי), יקצה משרד האוצר סך של 400 מיליון שקלים מדי שנה לתגבור מענקי האיזון השוטפים לרשויות הערביות במשך השנים 2022-2026. (סך של 2 מיליארד שקלים בחמש שנים)
3. **חלוקת התקציב בקרן לצמצום פערים לא הביאה לצמצום פערים בין הרשויות הערביות ליהודיות.** לאור העובדה כי עיקר הפערים בין רשויות מקורם בפער בהכנסות עצמיות מארנונה עסקית, **משרד הפנים והאוצר יתקנו את הקריטריונים שנקבעו לחלוקת כספי הקרן לצמצום פערים** בצורה שתשקף נאמנה את מטרת הקרן, כך ש-80% מכספי הקרן יחולקו על בסיס הפערים בהכנסות הרשויות המקומיות שמקורן מארנונה לעסקים.
4. **יש לקדם תכניות אזוריות לשיפור רמת השירותים המוניציפאליים** וצמצום פערים בין הרשויות הערביות והיהודיות. התכנית שמטרתן ייעול וטיוב מערכי השירות הליבתיים, ייערכו בראייה אזורית ויבוצעו במסגרת האשכולות האזוריים. לצורך כך, יקצה משרד האוצר למשרד הפנים תקציב תוספתי על סך 50 מיליון שקלים בפריסה של 250 מיליון שקלים בשנה בכל אחת מהשנים 2022-2026.
5. **תגבור מענקי פיתוח שוטפים:** משרד האוצר יקצה למשרד הפנים סך של 200 מיליון שקלים מדי שנה במהלך השנים 2022-2026 (סך כולל של מיליארד שקלים) לצורך תגבור מענקי הפיתוח השוטפים של הרשויות המקומיות הערביות.
6. **לצורך סיוע לרשויות המקומיות בהשלמת מימון פרויקטים תשתיתיים מתוכננים ואשר חסר מימון להשלמתם ולצורך מימון הסרת חסמי פיתוח יקצה משרד האוצר סך של 200 מיליון שקלים** כל שנה במהלך השנים 2022-2026 (סך של 1 מיליארד שקלים).

7. **יוקם צוות בראשות החשב הכללי במשרד האוצר** בהשתתפות נציגי משרד הפנים ונציגי המשרד לשוויון חברתי אשר יבחן אפשרויות להגדלת הנגישות של הרשויות המקומיות לאשראי בנקאי.
8. **חלוקת הכנסות מארנונה:** לאור העובדה כי 2% בלבד מהארנונה שלא למגורים בישראל הינה על נכסים שנמצאים בתחומי שיפוט של רשויות ערביות, ולצורך הגדלת הכנסות הרשויות המקומיות הערביות מחלוקת הכנסות מארנונה, הממשלה תטיל על שרת הפנים:
- לבטל את כתב המנדט ולאפשר דיון בוועדות הגיאוגרפיות לכלל הבקשות לחלוקת הכנסות ושינוי תחומי השיפוט;
 - לקבוע קריטריונים ברורים לאישור/דחיית הבקשות הן ע"י הוועדות והן ע"י שרת הפנים;
 - לייצר שקיפות בפעילות הוועדות ומשרד הפנים לאורך כל התהליך לרבות נגישות למידע אודות הנכסים האזוריים המניבים וההכנסות מהם;
 - לדווח בפני וועדת השרים לענייני החברה הערבית ובפני וועדת הפנים בכנסת אודות כל הבקשות שטופלו, שנדחו או שטרם נבחנו.
9. **חיזוק ההון האנושי ברשויות הערביות:** לצורך שיפור התשתית הארגונית והניהולית והגדלת יכולות הביצוע ברשויות הערביות יפעל המשרד לשוויון חברתי להמשך הפעלת מיזם מווארד (התכנית למיצוי משאבים ופיתוח כלכלי ברשויות המקומיות הערביות) לשנים 2022-2026 והלהרחבת המיזם לכל הרשויות.
10. **לצורך שיפור ההיערכות לחירום ברשויות,** יקצה משרד האוצר למשרד הפנים סך של 100 מיליון שקלים על פני השנים 2022-2026.
11. **לצורך הגדלת היצע הדיור הממשלתי ביישובים הערבים,** יוקם צוות בראשות החשב הכללי ונציגים ממשרד הפנים, המשרד לשוויון חברתי ומשרד הבינוי והשיכון אשר ימפה את הדיור הממשלתי הקיים ביישובים הערבים ויבחן את הצורך בהגדלת היקף הנכסים הממשלתיים ביישובים הערבים לצד הסרת חסמים.
12. **שירותי דת לערבים:** תקציב שירותי דת לערבים במשרד קטן מתקציב שירותי הדת ליהודים. בתי תפילה ובתי קברות מוסלמים, נוצרים ודרוזים סובלים מאפליה ובחלק מהמקרים מהזנחה. יש להגדיל את התקציב ל-50 מיליון שקלים בשנה.

משרד האוצר, בנק ישראל - הנגשת אשראי לחברה הערבית

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
5,000	3,200	1,000	3,950	200	• הנגשת אשראי לחברה הערבית

החסמים המבניים שעומדים בפני החברה הערבית לנטילת מימון לסוגיו, כולל משכנתאות, וההשלכות הקשות לחוסר נגישות למקורות אשראי בנקאיים של שוק הדיור בחברה הערבית, הביאו להעצמת מקורות האשראי הלא חוקיים וארגוני הפשע. על הממשלה לאמץ את מסקנות הביניים של וועדת המשנה הבין משרדית להכלה פיננסית בחברה הערבית בראשות מנכ"לית המשרד לשוויון חברתי.

לצורך יישום ההמלצות:

- הממשלה תנחה את שר האוצר והחשב הכללי להקים קרן בערבות מדינה למתן ערבות מדינה ללקוחות אשר אינם זכאים לקבלת משכנתא בשל קושי לרשום את הנכס במרשמי המקרקעין ולחלופין, ככל שהנכס רשום, בשל חוסר סחירות הנכס המשועבד. הקרן תעניק ערבות לקבלת משכנתא כמסלול ירוק לנכסים רשומים ומסלולים חריגים לנכסים לא מוסדרים עד השלמת הרישום והשעבוד רק לאחר שתבחן יכולת רישום בטווח זמן שייקבע על ידה. הקרן תפעל במשך חמש שנים ובתום תקופה זו תבחן את ביצועיה והמשך פעילותה. הקרן תעניק ערבויות לעד 2,000 הלואות בשנה ובהיקף שלא יעלה על 1.5 מיליארד שקלים אשראי בשנה.
- הממשלה תנחה את רשם ההסדר והמקרקעין להאיץ את תהליך ההסדר והרישום ביישובים הערבים כך שתהליך הרישום וההסדר יסתיים תוך עשור. לצורך כך, ייקבעו יעדים לחומש ויבנה מנגנון רישום שמבוסס על שיתוף ציבור ותומך בהפחתת סיכוני הערבות.
- רשם ההסדר המקרקעין והמשרד לשוויון חברתי יפעלו להעסקת פרויקטורים לצורך קידום איחוד וחלוקה ורישום ביישובים הערבים.
- המשרד לשוויון חברתי, בנק ישראל ומשרד האוצר יפעילו תוכניות להגברת האוּרִינות הפיננסית של התושבים הערבים לאשראי, לאשראי לדיור ולליווי משקי הבית שנטלו אשראי לדיור.

משרד המשפטים

תוכנית חומש (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	צרכים
100	4,230	20	4,000		• מאבק בגזענות • עתודה משפטית

משרד המשפטים לרבות מטה המשרד לוקה בתת ייצוג של משפטנים מהחברה הערבית ובחוסר הבנה מהותי לתהליכים בחברה זו. יש לוודא שבהנהלת המשרד יקודמו משפטנים ערבים שיפעלו להנגשת המשרד לחברה הערבית.

נציבות המאבק בגזענות

הנציבות שאמורה להיאבק בגזענות אינה מעסיקה צוות ערבי ואינה מטפלת בגזענות כלפי אזרחים ערבים. יש לתקצב את הנציבות כדי להנגיש את שירותיה לנפגעי גזענות ערבים.

משרד המשפטים - מחלקת חקיקה

נוכח תת הייצוג של ערבים במחלקת חקיקה של משרד המשפטים יש לתת עדיפות לקליטה של משפטנים ערבים בחמש השנים הבאות.

פרקליטות המדינה

הן במטה הארצי של הפרקליטות והן במחוזות אין פרקליט ערבי בתפקיד בכיר פלילי או אזרחי. יש לפעול באופן מיידי לגיבוש תוכנית לשילוב פרקליטים ערבים בצוות הניהול הבכיר של פרקליטות המדינה.

סניגוריה ציבורית וסיוע משפטי

גם בסניגוריה הציבורית, שערבים רבים זקוקים לשירותיה אין מנהלים בכירים ערבים. בסניגוריה מועסקים משפטנים ערבים אך מעט מהם הגיעו לתפקידי קבלת החלטות.

עתודה שיפוטית - עוזרי שופטים

נוכח תת הייצוג של ערבים בקרב השופטים בישראל יש להבטיח ייצוג הולם של עוזרי שופטים בכל מערכת השפיטה. צוות של מערכת בתי המשפט יכין תוכנית לקליטת עוזרי/ עוזרות שופטים/ות ויביא אותה לאישור הממשלה.

ערים מעורבות

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשרד 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
לוד, רמלה, עכו, יפו, חיפה, מעלות תרשיחא, נוף הגליל			200		1,000

משרדי הממשלה הפקירו בעבר את האוכלוסייה הערבית החיה ביישובים המעורבים, קרי: רמלה, לוד, תל אביב-יפו, עכו, חיפה, נוף הגליל ומעלות תרשיחא (להלן "יישובים מעורבים"). היישובים הערבים שנמצאים ברשויות אזוריות בעלות רוב יהודי ייכללו בתוכנית.

מוצע לתקצב יישובים אלה, בהם חיים כ-10% מהאזרחים הערבים בסכום של 200 מיליון שקלים בשנה, ומיליארד שקלים בחמש שנים. להלן התחומים המוצעים:

לוד	חינוך	רווחה	דיור	תרבות	תעסוקה
חיזוק מערכת החינוך טיפול בנשירה	עוני וביטחון תזונתי	הכרה בשכונות לא מוכרות	חיזוק מוסדות תרבות	מרכז תעסוקה	
רמלה	חיזוק מערכת החינוך טיפול בנשירה	עוני וביטחון תזונתי, אלימות במשפחה	הרחבת תוכניות דיור	חיזוק מוסדות תרבות	מרכז תעסוקה
יפו	חיזוק החינוך הממלכתי		הרחבת תוכניות דיור	חיזוק מוסדות תרבות	מרכז הכוון תעסוקתי
חיפה	חיזוק החינוך הממלכתי טיפול בנשירה	עוני ואלימות בחלק מהשכונות	שיקום שכונות בואדי ניסנס וחליסה	חיזוק מוסדות תרבות	הכוון בשכונות חליסה וואדי ניסנס
עכו	מניעת נשירה	עוני, ביטחון תזונתי ואלימות	שיקום שכונות	חיזוק מוסדות תרבות	מרכז תעסוקה
נוף הגליל	הקמת בית ספר יסודי ערבי	הנגשת שירותי רווחה		חיזוק מוסדות תרבות	מרכז תעסוקה
מעלות - תרשיחא	חינוך לא פורמאלי		פיתוח שכונה חדשה	חיזוק מוסדות תרבות	מרכז תעסוקה
מועצת אזורית משגב			תשתיות לכפרים	הקמת מוסדות תרבות	
מועצה אזורית גלבע			תשתיות לכפרים	הקמת מוסדות תרבות	
מועצה אזורית זבולון			תשתיות לכפרים	הקמת מוסדות תרבות	
מועצה אזורית חוף הכרמל			תשתיות לכפרים	הקמת מוסדות תרבות	

פיתוח הישובים הערבים בנגב

צרכים	תקציב מיועד לנושא בשנת 2021 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשדר 2021 (מיליון שקלים)	דרישות מתקציב 2022 (מיליון שקלים)	סך תקציב המשדר 2022 (מיליון שקלים)	תוכנית חומש (מיליון שקלים)
• שדרוג תשתיות דיו, חינוך ותעסוקה • הכרה בכפרים			1,000		500

החלטת הממשלה מתייחסת גם ליישובים המוכרים בנגב. לאור המצב הייחודי של הכפרים הלא מוכרים בנגב הממשלה מפעילה באמצעות הרשות לפיתוח כלכלי תוכנית שמטרותיה:

1. הכרה בבעלות התושבים על קרקעותיהם.

2. יישום התוכנית שהוצעה על ידי מועצת הכפרים הלא מוכרים בנגב.

גזרי הרשויות המקומיות הבדואיות בנגב גיבשו מסמך לקראת תכנית החומש החדשה והולכת ונבנית בימים אלה. כחבריות פורום הגזברים, הם צריכים להיות שותפים משמעותיים בתהליך עיצוב וגיבוש תכניות פיתוח עתידיות. הפורום מונה את גזברי תשע הרשויות הבדואיות בנגב: אל-קסום, חורה, כסיפה, לקיה, נווה מדבר, ערערה בנגב, רהט, שגב שלום ותל שבע. שש מועצות מקומיות, עירייה אחת ושתי מועצות אזוריות.

במסמך חברי הפורום פירוטו חסמים שהסרתם תסייע בהנעת תהליכים פנימיים לחיזוק הרשויות המקומיות הבדואיות וצמיחתן, התייחסו להחלטות שהתקבלו במסגרת תכנית 2397 ופירוטו מוקדים הדורשים תשומת לב ומענה מחודד יותר בתכנית החדשה.

הרשויות המקומיות הבדואיות בדרום הן מהרשויות העניות ביותר בישראל וכך גם תושביהן. זו מציאות שחובה על כולנו, ממשלה ואנשי הרשויות המקומיות, לפעול לשנותה בהקדם. עקב חסמי ליבה בהתפתחות הרשויות המקומיות, נקודת הפתיחה של הרשויות המקומיות הבדואיות בדרום בעייתית מאוד:

1. מגבלה מובנית בבסיס התקציב הרגיל:

תקציבן השוטף של רשויות מקומיות נשען במידה רבה על הכנסותיהן העצמיות. אגרות לסוגיהן ותשלומי ארנונה ובעיקר ארנונה עסקית. אלו מהווים מקור הכנסה משמעותי הנדרש למימון שירותים מוניציפליים ומימון חלקן של הרשויות המקומיות בשירותים ממלכתיים כחינוך ורווחה. ברשויות הבדואיות בדרום אין אזורי תעשייה ותעסוקה משמעותיים, המשפחות גדולות והכנסתן נמוכה, ולפיכך גם תקבולי הארנונה למגורים נמוכים, ואין הכנסות עצמיות מספקות המאפשרות להעניק שירותים הולמים לתושבים. זו בעיה מבנית מהותית שאנו מבקשים לחדד את מרכיביה ולמצוא לה מענה הולם במסגרת תכנית החומש הקרובה. בכדי להתמודד עם הבעיה נדרשים מספר מהלכים:

א. שינוי תמהיל הארנונה: על המדינה לפעול להגדלת חלקה של הארנונה העסקית והציבורית. זהו מהלך שניתן לממש על ידי פיתוח אזורי תעשייה משותפים, עידוד הקמה והעברה של מפעלים למרחבים המניבים הכנסה לרשויות המקומיות הבדואיות, חלוקה הוגנת יותר של ארנונה אזורית וממשלתית (מפעלי תעשייה, תיירות, בסיס צה"ל, מוסדות מדינה) שבמרחב באמצעות הוועדות הגיאוגרפיות, וחלוקה הוגנת של כספי ה'קרן לצמצום פערים'.

ב. תלות קיומית במענקי איזון שנוסחת החישוב שלהם פגומה ומנציחה את חולשת היישובים הרשויות המקומיות הבדואיות מצויות במדרג הנמוך ביותר באשכולות החברתיים-כלכליים בישראל, ונמצאות שם כמעט לבדן. שיעורן הנמוך של ההכנסות העצמיות יוצר תלות קיומית במענקי האיזון, אלא שהמודל הקיים של מענקי האיזון פגום ומנציח את חולשת היישובים הבדואים. מדוע? משום שמענק האיזון ניתן לפי גודל אוכלוסייה הרשום במרשם האוכלוסין. אלא שידוע לכל כי הרשויות הבדואיות מעניקות שירותים לאלפי בדואים בעלי זיקה שאינם רשומים בהן. יתירה מכך, מענק האיזון מחושב לפי 'סף הכנסה מינימלי' הגבוה בהרבה מפוטנציאל ההכנסה בפועל. מדובר בפגיעה כפולה: פעם אחת דרך חישוב המענק לפי הכנסה הגבוהה מההכנסה האמיתית, ופעם שניה דרך הקצאת מענק הנמוך מהמגיע. מכאן שהמענק הניתן בפועל נמוך מזה שאמור היה להינתן לו בוצע תחשיב אמיתי. התניית 15% ממענק האיזון בעמידה ביעדי הגביה מחריפה את המצב. אנו קוראים לתקן בהקדם את הנוסחה על בסיס נקבע גובה מענק האיזון לרשויות המקומיות הבדואיות ולהתאימה לנתונים בפועל.

ג. העדר שיפוי הולם בגין שירותים הניתנים לתושבי היישובים הבלתי מוכרים מכתבי שירות ברמה נמוכה: הרשויות המקומיות הבדואיות נותנות שירותים מגוונים לתושבי ההתיישבות הבלתי מוכרת ובעיקר לשבטים בעלי זיקה, לעתים ללא כל שיפוי ולעתים

בשיפויו חלקי. רבים ממקבלי השירות ביישובים אינם נכללים במניין התושבים במרשם האוכלוסין. בשנים 2018-2019 נעשה ניסיון קצר מועד על ידי משרד הפנים לשפות את המועצות במענק ייעודי (דו"ח סיוון להבי), אך השיפויו הופסק בסוף 2019 ללא הודעה וללא הסבר. התוצאה היא שהרשויות מעניקות שירותים מצומצמים ברמה נמוכה, בכלל זה תחזוקה לקויה של תשתיות ציבוריות ושל מוסדות ציבור, דבר הגורם לפגיעה באיכות החיים של התושבים. נדרשים מהלכים מיידיים לתיקון העיוותים האמורים המובילים לכך שתושבינו מקבלים שירותים חסרים ובסיסיים בלבד.

ד. מימון דיפרנציאלי של השתתפות הרשות המקומית (מצ"נג) בשירותי חינוך ורווחה: תקציבי החינוך והרווחה מהווים חלק נכבד מתקציבי הרשויות המקומיות הבדואיות. בשירותים הממלכתיים המדוברים, נקבעו מקדמי מימון והשתתפות מוניציפאליים אחידים בלא התחשבות מספקת ביכולתן של הרשויות החלשות לעמוד בתנאים. בהעדר הכנסות עצמיות מספקות, עול המימון המבוקש (25% ברווחה ו-36% בחינוך) קשה מנשוא עבור הרשויות המקומיות הבדואיות. בליית ברירה, נעשה, לעתים שימוש במענקי האיזון כגורם מימון משלים לאספקת שירותי החינוך והרווחה הבסיסיים. נדרשת שיטת מימון דיפרנציאלית המתחשבת באופן עמוק יותר במצבן החברתי וביכולתן הכלכלית של הרשויות המקומיות הבדואיות.

2. מגבלה מובנית במקורות תקציבי הפיתוח:

היטלי ואגרות פיתוח הם מקור תקציבי עיקרי למימוש תכניות פיתוח ברשויות מקומיות בישראל. מקורות אלה הם פונקציה של מדיניות התכנון, האכלוס והפיתוח של שכונות חדשות, ואישורי הרחבה של יחידות דיור בשכונות ותיקות. אלא שבשונה מיישובים אחרים, הליכי פיתוח ואכלוס ברשויות הבדואיות נעשים בידי 'הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב' וועדות תכנון מחוזיות בלא שניתן מענה מספק לצרכי הפיתוח הנגזרים מהרחבות אלה. המערך הקיים מייצר מגוון קשיים הדורשים פתרון. נצביע על כמה מהם:

א. הגדלת אחוזי בניה בשכונות ותיקות ללא מענה לעומס על תשתיות קיימות: הגדלת אחוזי הבנייה בשכונות הוותיקות מ-40% ל-100%, נועדה לתת פתרון לצרכי מגורים בשל ריבוי טבעי, אך נעשית ללא מענה תקציבי לעומס הנוסף המוטל בכך על תשתיות ותיקות ביישוב. התוצאה בשטח כואבת: לחץ המים הבלתי מספיק בבתים מקשה על ניהול החיים היומיומיים, קיבולת ספיגה לא מספקת בתשתיות הביוב היוצרת תקלות ומפגעים חוזרים ונשנים, לחץ והפסקות בתשתית החשמל, מחסור בשטחים למוסדות ציבור, עומס בצירי הכניסה, מחסור במקומות חניה, ועוד.

ב. הקמת שכונות חדשות ללא מענה לצרכי פיתוח היישוביים הנגזרים מהרחבה: פיתוח שכונות מגורים חדשות על ידי הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב מכוון, בעיקרו, ליעד של צמצום האוכלוסייה ביישובים הלא מוכרים והעברת ריכוזים אלה ליישובי הקבע שבתחום הרשויות המקומיות הבדואיות. המהלך נעשה בלא שניתן מענה מלא לצרכי הפיתוח הנגזרים מהרחבה זו.

ג. מנגנון ההקצאה המדינית של מגרשים חדשים מגלם רמת פיתוח לא מספקת: מגרשים בשכונות חדשות המיועדים ברובם לקליטת מפונים מההתיישבות הלא מוכרת וניתנים, לרוב, בחינם. מחירם מגלם רמת פיתוח בסיסית בלבד בשכונות החדשות, התייחסות חלקית לעומס המוטל על תשתיות יישוביות קיימות ('תשתיות על') והיעדר מרכיב הכרחי של שדרוג תשתיות ותיקות. מי שנאלצות לשאת בנטל הפיתוח וההתאמה של התשתיות היישוביות הן הרשויות המקומיות שלנו שאין ברשותן תקציבים למימון השלמות הפיתוח המבוקש.

ד. אובדן הכנסות אפשריות מהיטלי פיתוח: היטלי פיתוח הם מקור מרכזי לתקציבי פיתוח ברשויות מקומיות בישראל. ההכנסות של הרשויות הבדואיות מההיטל כמעט אפסיות שכן הפיתוח והגבייה נעשים בידי הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים והקרקע ניתנת בד"כ במחיר אפסי. מנקודת המבט של הרשויות המקומיות הבדואיות, מדובר באובדן הכנסה משוער של עשרות אלפי שקלים לכל יחידת דיור חדשה ומיליונים רבים של שקלים לשכונות חדשות.

ה. אובדן הכנסות אפשריות מ'חלף היטל השבחה': היות ומחירי המגרשים קרובים לאפס, הרשויות המקומיות הבדואיות אינן זוכות גם לחלף היטלי השבחה שאמורים היו לאפשר להן מקור תקציבי לבצע ולו חלק מההתאמה הנדרשת בתשתיות.

ו. מימון חסר לפיתוח מגרשים ציבוריים: הפיתוח המינימאלי הניתן למגרשים ציבוריים בשכונות חדשות מאלץ את הרשויות המקומיות להשקיע סכומי עתק מתקציביהן הדלים להשלמת פיתוח התשתיות ההיקפיות שלא בוצע במקור עם הקמת השכונה. השקעות אלה לא נכללות במפתחות התקצוב למבני ציבורי שקבעו גורמי המימון הממלכתיים (למעט משרד החינוך, שמעניק השתתפות חלקית) ונפלות על תקציב הרשות המקומית.

ז. הקמת שכונות חדשות אינה מלווה בשדרוג 'תשתיות על' ותשתיות ותיקות, ואינה כוללת מענה לבניית והרחבה של מוסדות ציבור. בהיעדר הסכמי גג עם הרשויות הבדואיות אין כל תוספת תקציב ייעודית לרשות המקומית בגין השקעות המבוצעות בשטח לשדרוג תשתיות ותיקות ולבניית והרחבת מוסדות ציבור לתושבים החדשים.

תוצאת החסכים המתוארים היא תחזוקה לקויה ותשתיות ציבוריות חסרות. הביטויים מגוונים: מחסור בפארקים ושטחים ציבוריים פתוחים, עומס בתשתיות מים וביוב, דרך כניסה אחת ליישוב שאינה מפותחת ולרוב עמוסה ופקוקה, היעדר גינון ונטיעות בשכונות. במרבית הכבישים נדרש קרצוף דחוף לחידוש שכבות האספלט, ועוד. נדרשים מהלכים פורצי דרך ומיידיים להסרת החסמים הנ"ל שיאפשרו פיתוח ותחזוקה נאותים של התשתיות ביישובים הבדואים.

תובנות מתכנית החומש הנוכחית - 2397

א. צורך בהתייעצות, מעורבות והעברת מידע בזמן אמת: תכנית החומש הקודמת - 2397 הוכנה במשרדי הממשלה ללא התייעצות מספקת עם החברה הבדואית, והתמקדה ברובה (כ-85%) בתחומים שהיו בביצוע ישיר של משרדי ממשלה ויחידות סמך ממשלתיות. אנו מבקשים לוודא כי תכנית החומש החדשה מגובשת בתהליך משתף ושקוף תוך הטמעה של מנגנוני יידוע ועדכון קבועים שיתנו לרשויות המקומיות תמונת מצב מפורטת על סטטוס הביצוע ורמת המימוש של כלל סעיפי התכנית בזמן אמת.

ב. העמקת המעורבות של הרשויות המקומיות בביצוע התכנית בשטח: התכנית היוצאת אפשרה לרשויות המקומיות מעורבות והשפעה מוגבלות מאוד בביצוע תכנית בשטח. זה מצב לא תקין ויש לתקנו בתכנית החדשה (המעורבות המשמעותית יותר נרשמה בפרק השלטון המקומי שטופל על ידי משרד הפנים ובתחום מבני הציבור שטופל ע"י משרד השיכון. יתר התחומים קודמו ישירות על ידי משרדי הממשלה ויחידות הסמך שלה בלא מעורבות מספקת). יש להבטיח התייעצות, שיתוף ומעורבות פעילה של הרשויות המקומיות וצוותיהן בקביעת יעדים ותכנים של תכנית החומש החדשה. מהלך שכזה יאפשר ביטוי נכון ואמין יותר של צרכי האוכלוסייה הבדואית ויתרום לטיוב התכנים.

ג. מנגנוני בקרה מחמירים ביטאו חוסר אמון ברשויות והקשו על מימוש התכנית: בפרק השלטון מקומי בתכנית, שטופל על ידי משרד הפנים, נקבעו כללי עבודה נוקשים, ללא גמישות לשינויים המתעוררים בעת הביצוע, ונבנו מנגנוני בקרה ייחודיים וחמורים שלא הכרנו כמותם בעבר, אף לא בתקציבי פיתוח אחרים של משרד זה. מנגנוני הבקרה הייעודים שאומצו לחברה הבדואית גרמו לעיכוב במימוש התקציבים, יצרו חסמים בירוקרטיים מיותרים ואווירת עבודה לא נוחה שהקשתה על מימוש יעדי התוכנית. כללי הבקרה המחמירים נדמים כביטוי של חוסר אמון ומשקפים חוסר הכרה במקצועיות של שדרת הניהול ברשויות. אין מקום לקיום מנגנוני בקרה מחמירים וייחודיים לחברה הבדואית. אנו מצפים כי מנגנוני הבקרה שיופעלו בתכנית החדשה יהיו זהים למנגנונים הנהוגים ביחס לכלל הרשויות המקומיות בישראל.

ד. קביעת מתווה מימון ממשלתי פוחת תוך כדי מימוש התכנית: במסגרת 'פרק שלטון מקומי' בהחלטה 2397 ועל בסיס התקציבים שהוצעו להן, סימנו הרשויות המקומיות רשימת תכניות ופעילויות לביצוע כאשר ברור להן כי מדובר בתכניות במימון ממשלתי מלא. באופן מפתיע, בשנה הרביעית הוטל על הרשויות המקומיות הבדואיות לממן 20% מעלות התכניות ובשנה החמישית 40% מעלותן, זאת ללא כל הלימה עם התפתחות ההכנסות העצמיות שלהן. אנו מצפים כי הנחיות וכללי הביצוע ההמשכי שיופעלו בתכנית החדשה יהיו בהתאם לסיכומים המוקדמים, ובהלימה לצמיחת המקורות העצמיים של הרשויות ולא ייקבעו חד-צדדית.

3. מיקודים נדרשים בתוכנית החומש הבאה:

כגזברי הרשויות הבדואית ומנהלי המערך הכספי שלהן, מתנקזים אלינו הצרכים היישובים והדרישות הכספיות והארגוניות של כלל המחלקות ברשות המקומית. אנו נחשפים לחסמים ומגבלות במבנה הארגוני וביכולות הכספיות, ומגבשים ראייה רחבה באשר לצרכים ולמיקודים הנדרשים בתכנית החומש הבאה. אנו מבקשים להציג בפניכם את המיקודים הנדרשים בתחומי השלטון המקומי והתשתיות – תחומים הנוגעים ישירות לממשקי העבודה שלנו. ברור לנו כי ישנם נושאים נוספים, חשובים לא פחות, הדורשים טיפול והתייחסות במרחבים שאינם בתחום טיפולנו הישיר, בהם השכלה גבוהה, תחבורה, תעסוקה, ביטחון, חקלאות, תיירות, תביעות בעלות ועוד. להלן המיקודים שאנו מבקשים להכליל בתוכנית החומש הקרובה:

א. העמקת התקצוב הדיפרנציאלי להשתתפות רשויות מקומיות מוחלשות במימון תקציבי חינוך ורווחה :

ב. מנגנון שיפוי: פיתוח שכונות מגורים חדשות בידי רשות הבדואים והגדלת אחוזי הבנייה בשכונות ותיקות מחייבים קביעת מנגנון שיבטיח שיפוי ריאלי לרשויות הבדואיות ולתאגידי המים והביוב כתוצאה מהפיתוח הנדרש בשל העמסת תוספת יחידות דיור חדשות על 'תשתיות העל' הוותיקות שברשויות.

ג. בניית בתי רשויות מקומיות ומבנה ארגוני מוטה תפקוד ושירות ברשות המקומית. הקמת מבנה קבע למועצות וליחידות הסמך של הרשות המקומית.

ד. הגדרת מבנה ארגוני בסיסי מוטה תפקוד ושירות, וייעוד מימון ותקנים הולמים לכך.

ה. תקינה נאותה ביחידות המקצועיות: הנדסה, תפעול, כספים ומיצוי משאבים, פיתוח כלכלי, הון אנושי ומנגנון, רישוי עסקים ופיקוח עירוני.

ו. הקמת יחידות תכנון אסטרטגי ויצירת מרכזי ידע ומחקר להעמדת תכנון מבוסס נתונים ברשות המקומית.

ז. שדרוג ושיקום תשתיות ותיקות, שדרוג וחיידוש מבני ציבור: תחזוקת גיבון, טיאוט כבישים, תחזוקת מוסדות ותשתיות.

ח. פיתוח שירותי מוקד עירוני, סיור ופיקוח עירוני.

ט. שיפור סביבת המגורים וסילוק מטרדים ומפגעים משכונות המגורים: העתקת בתי מלאכה לאזורי מלאכה, החניית צי הטרקטורים, המשאיות והאוטובוסים בחניון רכב כבד.

י. איכות סביבה:

- טיפול במפגעי פסולת גושית בתוך היישובים וסביבם.
- פתוח נחלים, פארקים ושצ"פים (שטחי ציבור פתוחים).
- התייעלות אנרגטית וגנות סולאריים.

יא. מבני ציבור – מרכזי שירותים חובה: סניף בנק, סניף דואר, רפואת חירום ומד"א, כב"א, משטרה, תחנה לאם ולילד, מרכז אירועים וכנסים, ספרייה עירונית, מרכז לקשיש, מרכזי נוער, צעירים ותרבות, מתחמי ואולמות ספורט ואתלטיקה.

יב. בניית כתות לימוד וגני ילדים במקום כתות במבנים יבילים.

יג. פיתוח כלכלי: פיתוח אזורי תעסוקה, תעשייה ומלאכה, הקמת מבנים להשכרה באזורי תעשייה על מנת לאפשר העתקת עסקי מלאכה משכונות המגורים (נגריות, מסגריות, מוסכים, חומרי בניין וכיו"ב), הכנת תכנון עתידי כללי ומפורט למוסדות ותשתיות, הכנת תב"עות לתעסוקה ומסחר, הקמת מרכזים מסחריים.

יד. תחבורה

פיתוח כבישי כניסה נוספים וחיבור לצירי התנועה ראשיים, קווי תחבורה ציבורית ורכבת ישראל.

נציבות שירות המדינה - גיוון תעסוקתי ברשויות המדינה

לנוכח חשיבות נושא הגיוון התעסוקתי במשרדי ממשלה, ובחברות ממשלתיות, הממשלה צריכה לראות צורך חיוני בהגברת הפעולות והכלים שיבטיחו קידום תהליכי גיוון, שוויון ושילוב אזרחים ערבים בכל הגופים הממשלתיים. הממשלה חייבת לקבל החלטה לקביעת יעדים ופעולות לפי העניין לקידום הייצוג של בני החברה הערבית, לרבות במשרדי הממשלה, חברות ממשלתיות, תאגידים ציבוריים ובמגזר הפרטי. לאור האמור, יש לנקוט בצעדים הבאים:

- א. נציב שירות המדינה חייב להביא לאישור הממשלה החלטה להגברת הייצוג ההולם בשירות המדינה, כדי לעמוד בחובת הייצוג ההולם שנקבעה בחוק. ביחס לחברה הערבית, על הממשלה להנחות כי הצעת ההחלטה תכלול יעד מעודכן שמבטא את הצורך בשילוב החברה הערבית באופן מלא בכל אחד ואחד ממשרדי הממשלה ויחידות הסמך ובדגש על משרות הביניים והבכירות. כמו כן, על הממשלה להנחות כי הצעת ההחלטה שתובא בפניה תכלול הצעות להסרת החסמים, כלים ופעולות נדרשות להשגת היעדים.
- ב. הממשלה נדרשת להביא תיקון לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ו - 1976, כך שיבטיח ייצוג הולם לחברה הערבית בקרב עובדי החברות הממשלתיות.
- ג. מנהל רשות החברות הממשלתיות חייב לפעול למינוי של דירקטורים ערבים בכל החברות הממשלתיות, ויקבע, תוך 60 ימים, יעדים לשיעור העובדים מקרב החברה הערבית בחברה, וזאת לתקופה של עד חמש שנים ובתום עשר שנים כפי שיומלצו על ידי רשות החברות הממשלתיות.
- ד. על נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה להפעיל תוכנית ייעודית לרתימת מעסיקים גדולים במשק להעסקת אוכלוסייה מגוונת, בדגש על החברה הערבית לרבות מתן מעטפת כלים שכוללת ייעוץ ארגוני וליווי משפטי, מתן הכשרות, כלים, ידע וליווי צמוד בתהליכי הטעמת ההעסקה המגוונת. בנוסף, הנציבות על לגבש תוכנית עבודה להגברת המודעות של הציבור הערבי לאיסור האפליה בשוק העבודה. סך התוכנית תעמוד על 25 מיליון שקלים. משרד האוצר יקצה מדי שנה לנציבות שוויון הזדמנויות בעבודה סך של חמישה מיליון שקלים.
- ה. יש להטיל על המשרד לשוויון חברתי לתגבר ולהחיש פעולות נדרשות להגברת הגיוון וקידום תעסוקה איכותית של החברה הערבית במגזר הפרטי. לצורך כך, על המשרד לבחון הפעלה של מיזם או מיזמים משותפים לצורך הגברת השתתפות והגיוון במגזר הפרטי כפי שנעשה עד היום. לצורך כך יעמיד משרד האוצר סך של חמישה מיליון שקלים כתקציב ייעודי תוספתי.
- ו. על הממשלה להנחות את שרי הממשלה והוועדה לבדיקת מינויים הפועלת מכח חוק החברות הממשלתיות, התשל"ו - 1976, כי לצורך השגת ייצוג הולם בקרב הוועדות הציבוריות, הוועדים המנהלים והדירקטוריונים הממונים, יובטח יחס של נציג אחד לפחות מקרב החברה הערבית לכל חמישה נציגים הממונים (20%).

מסמך זה נובש על ידי מרכז מוסאוא בהתבסס על מידע שנאסף מארגונים אחרים ורשויות מקומיות לקראת אישור תקציב המדינה בכנסת לשנים 2021-2022 ואישור החלטת ממשלה חדשה שתתייחס לסגירת הפערים בתקצוב לפיתוח שירותים ביישובים הערבים.

לכל אורך תהליך העבודה העביר מרכז מוסאוא מידע למשרדי הממשלה כולל למשרד האוצר, משרד הכלכלה, המשרד לשוויון חברתי, הרשות לפיתוח כלכלי, לחברי הכנסת ולוועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות.

להערכתנו, החברה הערבית תזדקק לסכום של כ-60.4 מיליארד שקלים בחמש השנים הבאות לסגירת פערים חברתיים. מדובר בתקציב לסגירת פערים ולא תקציב רגיל. רוב התקציב הנדרש מוגדר כתקציב פיתוח.

סך תקציב הממשלה לחמש השנים הבאות יעבור את רף ה-2,500 מיליארד שקלים. לאחר ניכוי החזרי החובות של המדינה והתקציב הרגיל ניתן לאמוד את תקציב הפיתוח הממשלתי בחמש השנים הבאות ביותר מ-1,000 מיליארד שקלים. בהנחה שהממשלה תיענה לדרישות של מרכז מוסאוא התקציב לסגירת הפערים לא יעבור את ה-5% מתקציב הפיתוח הממשלתי בחמש השנים הבאות.

ביום 24.10.2021 קיבלה הממשלה החלטה מספר 550 שהוגדרה "כתוכנית כלכלית לצמצום פערים בחברה הערבית עד 2026". התוכנית התבססה על הצעות ארגוני החברה האזרחית, כולל מרכז מוסאוא וועד ראשי הרשויות הערביות וארגונים נוספים. תחומים רבים שהוצגו על ידי הארגונים החברתיים נותרו מחוץ להחלטת הממשלה.

הסכום הכולל שהוקצה לטובת החלטת הממשלה עמד על כ-30 מיליארד שקלים. עמדת מרכז מוסאוא היא כי סכום זה לא יסגור את הפערים. הוא אמנם ישפר את השירותים, אך יותיר את הפערים החברתיים-כלכליים, לרבות שיעורי העוני, האבטלה, פערי ההכנסות, פערי חינוך ותחלואה.

מרכז מוסאוא פנה לוועדת הכספים של הכנסת ודרש שהחלטת הממשלה תשולב בתקציב המדינה לשנים 2021-2022 טרם יאושר. הממשלה, באישור וועדת הכספים החליטה להסתפק במשפט הבא "כל משרד יפעל בתחום עיסוקו ועל פי שיקוליו המקצועיים, בכפוף לכל דין ובחלקים הרלוונטיים בכפוף להנחיות היועץ". לאור הניסיון שלנו בנושא ניתן לקבוע כי תחילת ביצוע החלטת הממשלה דורש צעדים נוספים וקיים חשש שהם לא יסתיימו עד לתחילת שנת 2022.

גיבשנו את המסמך בהתבסס על הצרכים של היישובים הערבים, הכפרים הלא מוכרים בנגב והאזרחים הערבים ביישובים המעורבים. אנחנו מציגים את הנתונים בפני מקבלי ההחלטות. בסופו של דבר נבחרי הציבור הערבים יצטרכו לנהל מאבק ציבורי לשיפור מצב החברה הערבית.

המסמך יועבר לרשויות המקומיות, לארגוני החברה האזרחית, לחברי הכנסת והממשלה לאחר דיוני התקציב. אנו מקווים שהמידע הנמצא בתוכו יסייע בקבלת החלטה שתסגור את הפערים שנוצרו כתוצאה מאפלייה מתמשכת.

מרכז מוסאוא מפעיל את תוכנית הפיתוח הכלכלי חברתי מאז 1997, אנו שמחים שהתוכנית מופעלת בשיתוף פעולה עם קרן פרידריך אברט שדוגלת בערכים של סולדריות חברתית מתקדמת.

נשמח אם המידע והנתונים במסמך זה ישמשו להשגת הזכויות הכלכליות-חברתיות של החברה הערבית. נודה למי שיעשה שימוש במסמך ו/או יציע לנו כלים לשיפור המסמך, ובמידה ויעשה בו שימוש יצטט ממנו בצורה מדויקת.

- החלטת הממשלה מס' 922 מיום 30.12.2015 בעניין פעילות הממשלה ל"פיתוח כלכלי באוכלוסיית המיעוטים" בשנים 2016-2020
- החלטת ממשלה מספר 468 מיום 25.10.2020 – תיקון החלטת ממשלה
- החלטת ממשלה מס' 1480 מיום 2.6.2016 שעניינה תכנית ממשלתית להעצמה ולחיזוק כלכלי-חברתי של היישובים הבדואים בצפון לשנים 2016-2020
- החלטות ממשלה מס' 1402 מיום 10.4.2016, מס' 468 ו-469 מיום 25.10.2020, מס' 4439 מיום 6.1.2019, מס' 513 מיום 8.11.2020 ומס' 852 מיום 1.3.2021 שעניינם הטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית
- החלטת ממשלה 2397 לפיתוח חברתי כלכלי לערבים בדואים בנגב 2017-2021
- החלטת הממשלה מס' 959 מיום 10.1.2016 וכן החלטת ממשלה מספר 4798 מיום 29.12.2019 לפיתוח ביישובים הערבים הדרוזים
- החלטת ממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021
- הצעת תקציב המדינה לשנים 2021-2022, משרד האוצר
- התכנית המערכתית לשיפור במצב הבריאות בחברה הערבית ולצמצום אי שוויון בבריאות ובשירותי בריאות שגובשה בשיתוף משרד הבריאות והמשרד לשוויון חברתי, 2019.
- תוכנית מערכתית לשיפור מצב הבריאות בחברה הערבית וצמצום אי השוויון בבריאות ובשירותי בריאות, משרד הבריאות והמשרד לשוויון חברתי, 2019
- תוכנית משרד התעשייה לפיתוח אזורי תעשייה
- מרכז מוסאוא, הצעת תקציב המדינה לשנת 2021 וחלקה של החברה הערבית
- ועדת המעקב לענייני חינוך ערבי, ד"ר שרף חסאן
- פורום מנהלי מחלקות רווחה, מר פתחי אבו יונס
- פורום ארגוני תרבות ערבים, מר סאמר מועלם
- תכנית חומש – התרבות בחברה הערבית 2022-2026, משרד התרבות, אוגוסט 2021
- עמדת משרד הבינוי והשיכון לקראת החלטת ממשלה חדשה ליישובי החברה הערבית, משרד הבינוי והשיכון, 1.8.2021
- דוחות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה התעסוקה בחברה הערבית, המלצות הצוות הבינמשרדי, משרד הכלכלה, אוקטובר 2021.
- צעירים בחברה הערבי, המלצות הצוות הבינמשרדי, המשרד לשוויון חברתי, אוקטובר 2021.
- דוח הוועדה הבינמשרדית לקידום חדשנות והייטק בחברה הערבית, המשרד לשוויון חברתי, אוקטובר 2021.
- החלטת ממשלה מס' 371, מיום 13.03.2020.

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

